

Het
Natuurhistorisch

Natuurhistorisch Museum Rotterdam

jaarverslag 2022

Dit is het 36^e jaarverslag van de Stichting Natuurhistorisch Museum Rotterdam, vastgesteld door het bestuur op 21 maart 2023.

Ondertekend:

G.W. Roeters van Lennep

Ph.H.F.König

G.J.J. Metsaars

M.J. Boelens

J.M. Keogh

T. Mahmoudi

M. Fransen

INHOUDSOPGAVE

Prestatierasters	3
1 Beleidsverantwoording	5
SAMENVATTING	5
BEZOEKERS	7
PUBLIEKSACTIVITEITEN.....	11
COMMUNICATIE.....	25
EDUCATIE & PUBLIEKSBEGELEIDING	27
DIVERSITEIT & INCLUSIE	30
COLLECTIE & ONDERZOEK	33
GEBOUW, BEDRIJFSVOERING & BESTUUR	37
BUREAU STADSNATUUR.....	41
2 Jaarrekening 2022	46
BALANS PER 31 DECEMBER 2022	46
WINST- EN VERLIESREKENING 2022.....	47
KASSTROOMOVERZICHT 2022.....	48
TOELICHTING OP DE BALANS	49
TOELICHTING OP DE WINST-EN-VERLIESREKENING.....	61
OVERIGE GEGEVENS.....	67
3 Bijlagen	68
BESTUREN & ADVISEURS.....	68
ANDERE MENSEN WERKZAAM IN HET MUSEUM	69
PUBLICATIES	74
RAPPORTEN BUREAU STADSNATUUR	78

Prestatierasters

I. Afrekenbare prestaties		
Prestaties (per jaar)	Jaarplan 2022	Verslag 2022
aantal wisselende tentoonstellingen	8	10
aantal uren openstelling	1.950	1.899

II. Niet afrekenbare indicatoren		
Presentaties (per jaar)	Jaarplan 2022	Verslag 2022
aantal extra publieksactiviteiten *	ng	27
aantal publicaties (van museummedewerkers)	ng	48
Kengetallen collectie		
aantal objecten	400.000	420.000
- waarvan op zaal	circa 3.000	circa 3.000
aantal verwervingen (in aanwinstenregister)	150	89
aantal afgestoten objecten	geen	geen
registratiegraad (digitaal, totaal)	84%	85%
registraties (digitaal, cumulatief)	ng	367.717
restauraties	n.v.t.	n.v.t.
aantal verkregen bruiklenen	10	6 (wetenschappelijk) 8 (voor exposities)
aantal verleende bruiklenen	20	1 (wetenschappelijk) 20 (exposities en educatie)
Kengetallen bezoekers		
aantal museumbezoekers	55.000	56.330
waarvan betalend	44.000	47.437
waarvan in schoolverband	3.500	2.587

Kengetallen (publieks)educatie	Jaarplan 2022	Jaarverslag 2022
deelnemers binnenschools Primair Onderwijs	2.000	1.445
aantal <i>groepen</i> binnenschools Primair Onderwijs	ng	68
lesuren met docentcontact Primair Onderwijs **	3.000	2168
deelnemers binnenschools Voortgezet Onderwijs	1.000	1.042
aantal <i>groepen</i> binnenschools Voortgezet Onderwijs	ng	39
lesuren met docentcontact Voortgezet Onderwijs **	1.500	1563
deelnemers binnenschools Speciaal Onderwijs PO	200	100
lesuren met docentcontact Speciaal Onderwijs PO **	300	150
deelnemers binnenschools Speciaal Onderwijs VO	50	80
lesuren met docentcontact Speciaal Onderwijs VO **	75	120
deelnemers binnenschools MBO	250	200
lesuren met docentcontact MBO **	375	300

ng = niet gespecificeerd in Jaarplan 2022

* 'presentatie' = overige publieksactiviteiten in of buiten het museum (evenement, lezingenserie, vaste activiteit). Dit is conservatief geteld: een inloopronde wordt vaker gegeven in een jaar maar is als 1 activiteit meegeteld voor dit schema.

** = gemiddelde duur van een museumles is 1,5 uur.

1 Beleidsverantwoording

SAMENVATTING

Op 26 januari 2022 werd de landelijke coronasluiting opgeheven en behoorden ook de toegangsrestricties voor musea tot het verleden. De gebruikelijke bezoekersstroom kwam daardoor weer langzaam op gang. Het jaar eindigde met ruim 56.000 bezoekers, waaronder 2.587 leerlingen die een museumles volgden – een aantal dat pre-coronatijden bijna deed herleven. In deze positieve flow ging Het Natuurhistorisch met passie en energie voort met het realiseren van een belangrijk beleidsvoornemen: het renoveren van de grote tentoonstellingsruimte, de Parkzaal. Grenzend aan het voorportaal van de nieuwbouwvleugel verrees de permanente tentoonstelling 'Oerwalvissen' die op deze nieuwe plek middels een trap naar een voorheen onbereikbaar balkon een directe verbinding maakt met het skelet van de potvis, ons grootste collectiestuk. De tentoonstelling 'Pure Veerkracht de stad is ook natuur' werd na acht jaar ontmanteld en achter de schermen werd de opvolger – Nationaal Park Rotterdam – ontwikkeld. Dit 'interbellum' werd benut door de Parkzaal in te richten met de tijdelijke tentoonstelling 'Het beest in ons' waarin vijftientig dieren uit onze collectie een actueel verhaal vertelden over een actuele uitdaging in de mensenwereld, zoals integratie, vrije seks, racisme, mannelijke zwangerschap, genderfluiditeit en ouderdom. Vijftientig bekende auteurs – van Paulien Cornelisse tot Raoul de Jong – schreven 25 dierenmonologen, en het museum trok de stad in met een mobiele opnamestudio, waarin stadsbewoners een monoloog naar keuze konden inspreken. Het resultaat, een tentoonstelling en een boek, was vanaf juni te zien, te beluisteren en te lezen. De tentoonstelling Dode dieren met een verhaal werd ververst met de brugduif – een Rotterdamse stadsdуй die tijdens de paring niet oplette en door een neerdalend brugdeel werd geplet.

Het aantal tentoonstellingen dat in 2022 werd geproduceerd bedroeg in totaal 10, over onderwerpen die uiteenliepen van wieren, de relatie tussen natuurrijk boerenland en het eten op je bord, bloemen en de LHBTQIA+ gemeenschap, tekenfilmsterren, en fossielen van de toekomst. Met 27 publieksactiviteiten, van de Museumnacht, het Weekend van de Wetenschap, Doodleuk Griezelen (Halloween), de Internationale Dag van de Biodiversiteit, de Museumparksafari en de Wollige Bijen Workshop was er het hele jaar veel extra's te doen en te beleven.

Ook Diversiteit & Inclusie werd voortvarend aangepakt, met speciale activiteiten zoals de Prikkelarme Openstelling, de rondleiding 'Het Natuurhistorisch met Gebaren' (voor doven, slechthorenden en horenden van alle leeftijden), en de Dementievriendelijke Rondleidingen. Er werd samengewerkt met Rotterdam Pride en Team Toekomst. De museumwebsite kreeg een speciale pagina over toegankelijkheid.

Bezoekers kwamen in 2022 voor 43% uit Rotterdam en omliggende gemeenten. De rest is afkomstig uit overig Nederland (47%) of is buitenlandse toerist (10%). Analyse van bezoekersgegevens laat zien dat het aanbod van Het Natuurhistorisch bovengemiddeld aantrekkelijk is voor Actieve Vermaakvangers* (30-35 jaar: 'drukbezet met familie, werk en vrienden, gaan graag dagje op stap'),

Kindrijke Cultuurvreters (35-45 jaar: 'blakende jonge gezinnen die prat gaan op culturele uitjes'), Weelderige Cultuurminnaars (50-60 jaar: 'gevestigde bewoners die ten volste van het leven willen genieten'), Klassieke Cultuurlijfhebbers (60-80 jaar: 'willen verfijning, kwaliteit - bewonderaars van de wat traditionelere kunsten') en Culturele Alleseters (25-30 jaar: 'jonge, hippe stedelingen met een volle agenda'). Deze doelgroepen vallen qua cultuurparticipatie in de categorieën 'intensief' en 'licht'.

De collectie werd verrijkt met verzamelingen schelpen en kevers, en met fossielen van de Maasvlakte en van de Noordzeebodem. Bijzonder is een geelsnavelkoekoek (*Coccyzus americanus*) die dood uit de Nieuwe Waterweg werd gevist – de eerste voor Nederland. Onderzoek van museummedewerkers leverde negen nieuwe soorten (spinnen en slakken) voor de wetenschap op.

Een positieve ontwikkeling met betrekking tot het museumgebouw was de aanleg van valbeveiliging en het oplossen van het zich al jaren voortslepende lekkageprobleem op het dak. Nattigheid in de kelder bleef een kwelling voor zowel medewerkers als de collectie.

Bureau Stadsnatuur voerde 196 projecten uit voor 85 verschillende opdrachtgevers. Het ging hierbij om zeer uiteenlopend werk: van advisering bij beheer, zoals het maken van maaikaarten ter bevordering van biodiversiteit, analyse van natuurdata, zoals van een lange meetreeks uit een meetnet, tot ecologische begeleiding bij de uitvoering van woningrenovatie. Publiekswerk van onze ecologen vond zowel buiten als binnen de muren van het museum plaats, met lezingen, cursussen en excursies. De opgebouwde kennis van natuur in stad en haven werd ook museaal ten volle benut: Bureau Stadsnatuur is de drijvende kracht achter de tentoonstelling 'Nationaal Park Rotterdam' die in 2022 werd ontwikkeld.

Dit is het 36e jaarverslag van de Stichting Natuurhistorisch Museum Rotterdam.

BEZOEKERS

In 2022 registreerde de museumkassa van Het Natuurhistorisch het aantal van 56.330 bezoekers. Dat is beduidend meer dan in 2020 en 2021 (met respectievelijk 33.995 en 29.078 bezoekers) toen er veel ingrijpende restricties vanwege COVID19 golden. In 2022 golden die beperkingen tot 26 januari. Het museum was daardoor 20 dagen gesloten. Daarna kwamen de gebruikelijke bezoekersstromen weer langzaam op gang, en lijken de aantallen van voor de pandemie weer binnen bereik.

Een opsplitsing van de bezoekersaantallen laat het volgende zien:

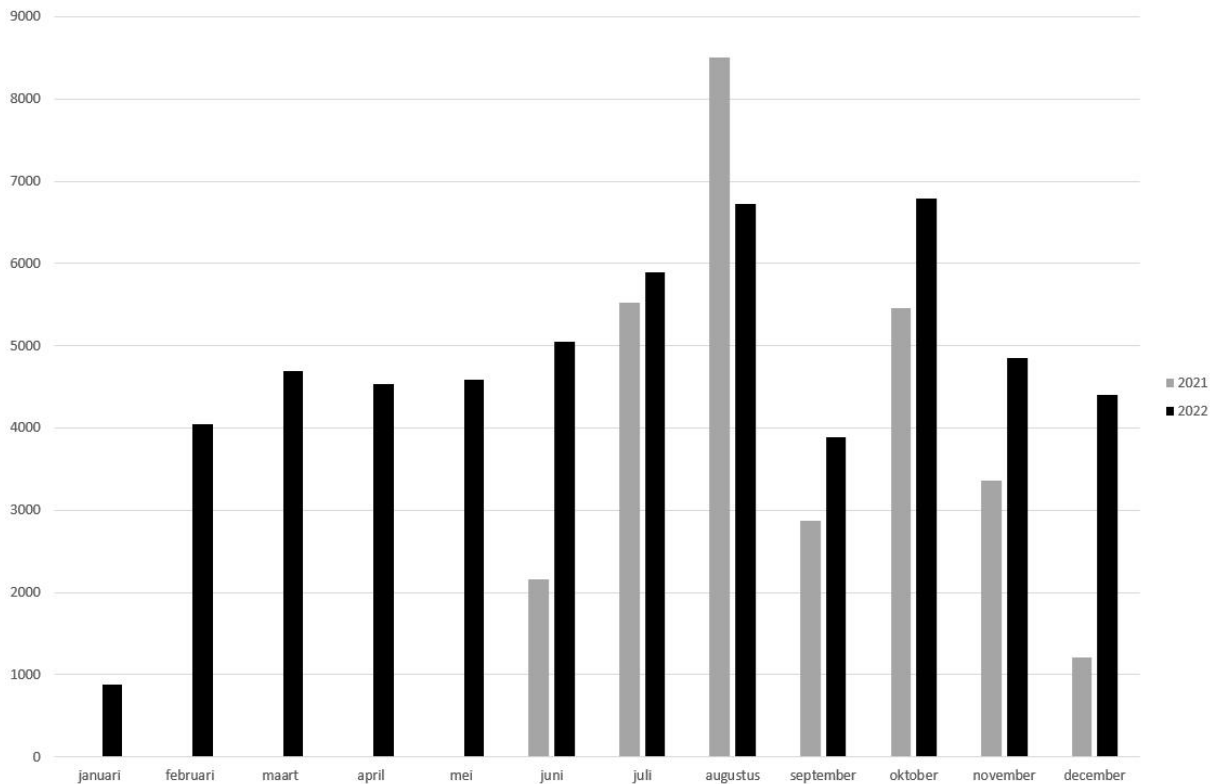
bezoekerscategorie	aantal	%
reguliere museumbezoekers	48.632	86,3
Museumnachtbezoekers ¹	1.018	1,8
leerlingen PO (museumlessen voor 68 groepen)*	1.545	2,7
leerlingen VO (museumlessen voor 39 groepen)*	1.042	1,8
kinderen in feestjesverband (90 feestjes)	656	1,3
kinderen met een JeugdVakantiepaspoort	1.690	3,0
gebruikers / activiteiten Hoboken Salon **	1.747	3,1
totaal	56.330	100%

* begeleide activiteiten; ** recepties, openingen, boekpresentaties, lezingen, deelnemers vergaderingen, conferenties, cursussen etc.; ¹ geteld als niet-betalende bezoekers

De verhouding tussen reguliere museumbezoekers en bezoekers voor een specifieke activiteit (museumlessen, lezingen, conferenties, kinderfeestjes, museumnacht) bedroeg 86% reguliere bezoekers ten opzichte van 14% bezoekers voor specifieke activiteiten. Het aantal kinderen dat het museum in schoolverband bezocht was 2.587 (1.971 in 2021).

Van de 48.632 reguliere museumbezoekers kochten 8.703 volwassenen (17,9%) een toegangskaartje voor het volle tarief. Het aantal bezoekers van 5-15 jaar dat met een kinderkaartje binnenkwam bedroeg 3.291 (6,7%). Er kwamen 2.821 studenten/houders Cultuurkaart voor half geld binnen. In totaal profiteerden 537 bezoekers van het gereduceerde groepstarief. Alle andere reguliere bezoekers passeerden de kassa zonder te betalen of met een korting(skaart), bijvoorbeeld ter begeleiding van een schoolklas (432 docenten¹) of kinderfeestje (178 ouders¹), als kleuter (3.254), met een RotterdamPas (8.874 bezoekers, 18,1%) of met een Museumkaart (15.392 bezoekers, 31,4%). De Dordtpas zorgde voor 652 bezoekers. Houders van een Museumkaart, Rotterdampas en Dordtpas waren samen goed voor 44% van het totale aantal bezoekers in 2022 en 51% van het aantal reguliere museumbezoekers. Van de regeling waarbij kinderen van 5-15 jaar op woensdag gratis toegang hebben, maakten 1.471 kinderen¹ gebruik. De leeftijdscategorie 0-16 (kind) was goed voor 18.555 (32,9%) van het totale aantal bezoekers in het

museumgebouw. Samen met de categorie 'student' (2.821 kassa-registraties) is dat 37,9%. Het totaal aantal niet-betalende bezoekers was 8.893, dit is inclusief 1.018 museumnachtbezoekers. [1 = geteld als niet-betalende bezoekers]

Aantallen bezoekers per maand in 2021 (grijze balken) en 2022 (zwarte balken). In 2022 vond de verplichte coronasluiting plaats in de maand januari.

De bezoekersaantallen lagen in 2022 tussen de 878 (januari; museum grotendeels in lockdown) en ruim 6.700 per maand. Los van de uitschieters in de zomermaanden juli en augustus, en in oktober, was het aantal bezoekers opvallend stabiel, met getallen van (bijna) 4.000 tot 5.000 per maand.

Openingsuren

Het aantal uren dat Het Natuurhistorisch in 2022 open was voor het publiek bedraagt 1899,25. De reguliere openingstijden (dinsdag t/m zondag van 11:00 tot 17:00 uur) zijn goed voor 1752 uur. Daarbij komen drie feestdagen die op maandagen vallen (2e Paasdag, 2e Pinksterdag, 2e Kerstdag) waarop we open waren: totaal 18 uur. De extra zes maandagen in de zomervakantie (van 11:00 tot 17:00 uur) tellen daar 36 uur bij op. De extra openingsuren voor scholen op (normaliter gesloten) maandagen betreft 29.5 uur en het aantal uren dat we voor 11:00 uur (de reguliere openingstijd) op andere weekdays voor scholen open waren telt hierbij 64.25 uur op. Extra openstellingen voor publieksactiviteiten (in de avonden) zijn goed voor 15.5 uur.

Het museum was in totaal 120 reguliere openingsuren gesloten voor publiek ten gevolge van de landelijke coronasluiting die t/m 25 januari duurde. Daardoor is het target van 1950 uur (zoals opgegeven in Jaarplan 2022) niet gehaald.

Herkomst van de bezoekers

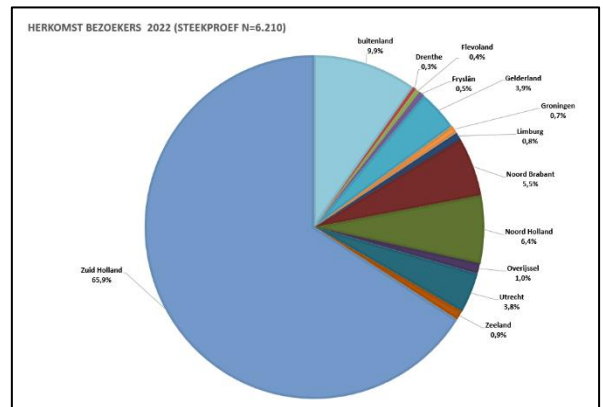
In 2022 is onderzoek gedaan naar de geografische herkomst van de reguliere museumbezoekers. Hiervoor zijn vraaglijsten aan de kassa gebruikt waarbij bezoekers de postcode en huisnummer vrijwillig gaven. In aanvulling hierop is gebruik gemaakt van de adresgegevens uit ons online ticketsysteem. Er werden in 2022 minder online kaartjes gekocht (in 2021 was dat vanwege de coronamaatregelen een tijdlang verplicht), daardoor is de steekproef minder groot dan vorig jaar. In totaal zijn er 6.210 postcodes gebruikt voor het herkomstonderzoek.

Herkomst van reguliere bezoekers van Het Natuurhistorisch in 2022 t/m 2017.

Steekproef bezoekers per jaar	bezoekers woonachtig in Rotterdam	bezoekers woonachtig in regio Rotterdam*	bezoekers woonachtig in overig Nederland	bezoekers woonachtig in het buitenland (toeristen)
2022 (n=6.210)	2.000 (32%)	696 (11%)	2.899 (47%)	615 (10%)
2021 (n=8.705)	3.307 (38%)	993 (11%)	4.115 (47%)	290 (3%)
2020 (n=6.917)	3.001 (43%)	788 (11%)	2.933 (43%)	195 (3%)
2019 (n=4.573)	1.248 (27%)	464 (10%)	1.958 (43%)	903 (20%)
2018 (n=3.629)	1.059 (29%)	359 (10%)	1.721 (47%)	490 (14%)
2017 (n=4.534)	1.503 (33%)	454 (10%)	1.800 (40%)	777 (17%)

* gemeenten Westvoorne, Hellevoetsluis, Bernisse, Brielle, Spijkenisse, Albrandswaard, Barendrecht, Ridderkerk, Krimpen aan den IJssel, Capelle aan den IJssel, Lansingerland, Schiedam, Vlaardingen, Maassluis

De analyse laat zien dat 43% van de bezoekers uit Rotterdam en omliggende gemeenten komt. De rest is afkomstig uit overig Nederland (47%) of is buitenlandse toerist (10%). Zuid-Holland scoort als provincie logischerwijs het hoogst, met dit jaar eindelijk weer buitenlandse toeristen op plaats 2. Dit wordt gevolgd door de provincies Noord-Holland, Noord-Brabant en Gelderland. Niet eerder stond Gelderland in de top 5. Traditiegetrouw zijn bezoekers uit de vier noordelijke provincies (Groningen, Friesland, Drenthe, Flevoland) schaars en leveren samen slechts 2% van onze bezoekers. Dat geldt ook voor Zeeuwen en Limburgers, met ieder rond de 1%.

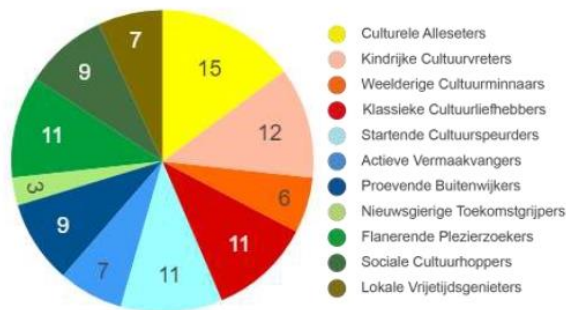

Buitenlandse toeristen kwamen uit maar liefst 48 landen (in 2021 waren dat er 22), met de meeste bezoekers uit België (29%), Verenigd Koninkrijk (17%), Duitsland (15%), Frankrijk (7%) en de Verenigde Staten (7%).

Publieksbereik volgens het Culturele Doelgroepenmodel

De gegevens van het bovengenoemde postcode-onderzoek zijn, samen met de gegevens van bezoekers met een Rotterdampas, gedeeld met Rotterdam Festivals, dat ook een bezoekersanalyse maakt en dit rapporteert volgens het Culturele Doelgroepenmodel.

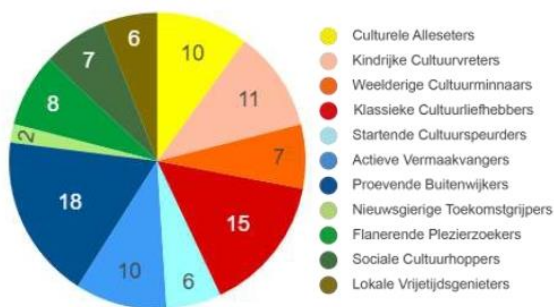
Uit dit publieksonderzoek blijkt dat van onze museumbezoekers die in Rotterdam wonen een sterke oververtegenwoordiging is van Actieve Vermaakvangers (30-35 jaar: bezige bijtjes met en zonder kinderen met een voorkeur voor populaire uitjes), Kindrijke Cultuurvreters (35-45 jaar: hippe ouders met jonge kinderen), Weelderige Cultuurminnaars (50-60 jaar: welgestelde, statusgevoelige cultuurliefhebbers), Klassieke Cultuurliefhebbers (60-80 jaar: fijnproevende kunstbewonderaars op leeftijd) en Culturele Alleseters (25-30 jaar: allesproevende, hippe stadsvogels zonder kinderen). Deze groepen zijn onder ons publiek meer aanwezig dan dat zij procentueel aanwezig zijn in Rotterdam Kortom: voor hen is ons aanbod bovengemiddeld aantrekkelijk. Ook Proevende Buitenwijkers (45-60 jaar: bewoners in de randen van de stad zonder, of met oudere kinderen die gaan voor gezelligheid) en Startende Cultuurspeurders (gemiddeld 30 jaar: avontuurlijke starters en studenten met een budget) zien we iets meer onder ons publiek dan in Rotterdam als geheel. De grootste groep onder het uit Rotterdam afkomstige publiek vormen

Culturele Alleseters (ongeveer 15% van de bezoekers). De kleinste groep (3,1%) betreft Nieuwsgierige Toekomstgrijpers (20-30 jaar: Stadse jongelingen met een minimaal inkomen maar grote dromen). Ons museumpubliek uit Rotterdam komt vooral uit de buurten Stadsdriehoek, Ommoord en Nieuwe Westen.

Procentuele verdeling van culturele doelgroepen onder uit Rotterdam afkomstige bezoekers van Het Natuurhistorisch. (uit 'Publieksanalyse Natuurhistorisch Museum 2022' van Rotterdam Festivals)

Kijken we naar alle bezoekers uit heel Nederland, dan zien we een sterke oververtegenwoordiging van de Kindrijke Cultuurvreters, de Nieuwsgierige Toekomstgrijpers, de Culturele Alleseters, de Startende Cultuurspeurders en de Actieve Vermaakvangers. Ook de Weelderige Cultuurminnaars zien we iets meer onder onze bezoekers dan in Nederland. De grootste groep onder onze bezoekers uit heel

Nederland vormen de Proevende Buitenwijkers (ongeveer 18% van de bezoekers). De kleinste groep (1,9%) betreft de Nieuwsgierige Toekomstgrijpers, maar die groep is onder onze museumbezoekers veel meer aanwezig dan dat zij procentueel aanwezig is in heel Nederland.

Procentuele verdeling van culturele doelgroepen onder uit heel Nederland afkomstige bezoekers van Het Natuurhistorisch. (uit 'Publieksanalyse Natuurhistorisch Museum 2022' van Rotterdam Festivals)

In het algemeen zijn alle doelgroepen procentueel gezien zonder grote uitschieters onder onze bezoekers vertegenwoordigd. De range is 3,1 tot 15% voor bezoekers uit

Rotterdam, en 1,9 tot 18% voor bezoekers uit heel Nederland. De meeste bezoekers vallen qua cultuurparticipatie binnen de hoofdgroepen 'intensief' en 'medium'. De hoofdgroep 'licht' levert 29,5% van de bezoekers afkomstig uit Rotterdam, en 22,5% van de bezoekers uit geheel Nederland.

PUBLIEKSACTIVITEITEN

Vaste tentoonstellingen

Dode Dieren met een Verhaal

De speciale Dode-Dieren-met-een-Verhaal-vitrine brengt sinds mei 2013 de beroemdste dode dieren uit de museumcollectie samen. Dit zijn bijvoorbeeld de Dominomus (die werd doodgeschoten omdat zij 23.000 dominostenen omgooide) en de meeuw die in botsing kwam met een traumahelikopter (beter bekend als de Traumameeuw). In 2022 werd deze bijzondere tentoonstelling aangevuld met de Brugduif – de stadsduif die in 2021 in Rotterdam tijdens de paring niet oplette en geplet werd tussen de neergaande Boerengatbrug en het wegdek.

Biodiversiteit

soortenrijkdom in de collectie

Onder de titel 'Biodiversiteit' zijn de mooiste stukken uit onze collectie tentoongesteld. Deze vaste presentatie toont en gaat over de verscheidenheid aan alle levensvormen op aarde.

Het Kabinet van dr A.B. van Deinse

De collectie van de Rotterdamse leraar biologie en walviskenner dr A.B. van Deinse (1885-1965) is samengebracht in het zogenaamde 'Kabinet'.

Ramon

het skelet van een Rotterdamse olifant

Het skelet van deze beroemde Aziatische olifant bleef te zien in zijn vaste verblijfplaats de Torenkamer, samen met het enige uitwerpsel dat van hem bewaard is.

Semipermanente tentoonstellingen

Pure Veerkracht

de stad is ook natuur

Deze tentoonstelling over natuur in stedelijke en industriële omgeving werd op 15 februari gesloten en ontmanteld. Daarna werd de Parkzaal grondig gerenoveerd, om plaats te maken voor de tijdelijke tentoonstelling 'Het beest in ons' (zie verderop).

Uitslovers

opmerkelijke prestaties in het dierenrijk

In deze tentoonstelling in de Parkzaal stonden diverse 'uitslovers' uit het dierenrijk bij elkaar, waaronder een aantal topstukken uit de collectie zoals de reusachtige snoek die zich verslikte in een te grote snoekbaars, de reconstructie van de schedel van 'Leviathan' de Peruaanse roofpotvis en de rechter onderkaakhelft van een bultrug (walvis) die werd opgevist uit de Noordzee. Ook deze tentoonstelling werd na 14 februari ontmanteld.

Bewaren Natuurlijk

Waarom en vooral hoe natuurhistorische voorwerpen bewaard worden, is het onderwerp van de tentoonstelling 'Bewaren Natuurlijk'. Er is te zien op welke manieren een dode vogel bewaard kan worden, waarom sommige dieren in vloeistof geconserveerd worden, waarom fossielen niet uit elkaar vallen en hoe de schelpenverzameling bewaard wordt. Een korte film laat doorlopend zien hoe de preparateurs van het museum planten, vlinders, een vos en een bosmuis verwerken tot collectiestukken. Unieke archiefbeelden uit 1996 tonen het uitbenen van onze potvis op het strand van Kijkduin. Voor kinderen zijn er in 'Bewaren Natuurlijk' doe-activiteiten. De tentoonstelling is te zien in het Museumlokaal, de ruimte waar schoolklassen voor een museumles worden ontvangen.

Opgeraapt Opgevist Uitgehakt

fossielen uit Nederlandse bodem

Deze tentoonstelling toont een compact en (bijna) compleet overzicht van de fossielenrijkdom van Nederland en geeft daarmee een beeld van onze prehistorie dat nergens anders zo compleet is. Het gaat onder andere om bekende vindplaatsen als de steengroeves bij Winterswijk en Maastricht, de Zeeuwse stranden en Maasvlakte 2. In 2022 werd deze tentoonstelling uitgebreid met een model van een reuzenbever (*Trogotherium cuvieri*). De vitrine met recente aanwinsten werd gevuld met fossiele tanden van witte haaien (*Carcharodon carcharias*) die langs het Hollandse strand werden gevonden.

Zeeuwse Oerwalvissen

topfossielen uit de Westerschelde

Deze tentoonstelling in de Parkzaal liet de unieke verzameling zien van circa 8 miljoen jaar oude fossielen van dolfijnen en walvissen die opgevist zijn uit de Westerschelde, waaronder drie soorten die in de afgelopen jaren als nieuw voor de wetenschap zijn

beschreven. Na 14 februari werd deze tentoonstelling ontmanteld. De fossielen keerden later in het verslagjaar terug op een nieuwe plek en onder een andere titel:

Oerwalvissen (vanaf 5 juni)

fossiele schatten uit de Westerschelde en de grootste muil ooit

De unieke walvisfossielen uit de Westerschelde kregen een nieuwe vaste plaats in het museum, op de kop van de Parkzaal. Daar staan bezoekers ook oog in oog met twee kanjers uit zee: een reconstructie van een reuzenroofpotvis met de grootste muil ooit (*Livyatan melvillei*) en – via een nieuwe trap naar een balkonnetje – met de blikvanger van het museum, het skelet van de potvis die in 1995 aanspoelde op het strand bij Kijkduin.

Tijdelijke tentoonstellingen

t/m 30 januari 2022, Jelle Reumer-zaal

Dier, Mens & Traditie

zwemmende honden, zingende twatwa's en pronkende paarden

'Dier, Mens & Traditie' ging over de diversiteit aan levende tradities met dieren én hun beoefenaren. Honden die flinke afstanden zwemmen, Surinaamse zangvogels die in het juiste ritme fluiten, prachtig versierde paarden die door zee galopperen, valken die fier vanaf de arm op prooien jagen; allemaal tradities die een belangrijk onderdeel zijn van iemands leven en gepaard gaan met veel kennis, tijd en passie.

In de tentoonstelling, die in samenwerking met het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland en diverse erfgoedgemeenschappen is samengesteld, stond de bezoeker versteld van de kennis en vaardigheden van mens en dier en ontdekte hoe de verschillende tradities door de jaren heen veranderd zijn.

t/m 16 januari 2022, Van Roonzaal

Blocbirds

grafische weergaves van vogels

De tentoonstelling 'Blocbirds' ging over de voor vele mensen verborgen schoonheid van vogels om ons heen. Pas als je echt gaat kijken zie je het. Het percentage kleur, de verhoudingen ten opzichte van elkaar en de plaatsing van de kleuren geeft iedere vogelsoort z'n unieke kenmerkende uniform. We hoeven alleen maar te kijken en te genieten. Moeder Natuur doet de rest.

Studio 212 Fahrenheit legde deze schoonheid vast in 25 grafische composities van 25 vogels. De composities zijn tot stand gekomen met enkel het gebruik van vierhoekige vlakken. De Blocbirds-expositie toonde de grafische weergaves in combinatie met de echte (opgezette) vogels uit de collectie van Het Natuurhistorisch. Het geheel was aangevuld met de Turkse tortel, een nieuwe blocbird-in-ontwikkeling die het werkproces illustreert.

t/m 13 maart 2022, Haverhorst Vestibule

Van Waste tot Beest

nieuwkomers in de natuur

De tentoonstelling 'Van Waste tot Beest' nam je mee in de bijzondere wereld van bioloog en kunstenares Arike Gill. Tijdens de corona-lockdowns wandelde ze veel in stadsparken, natuurgebieden en langs het strand. Samen met haar kinderen en met een veldgids, ging ze op zoek naar kriebelbeestjes. Die vond ze, maar ze raakte geïnspireerd door de enorme hoeveelheid zwerfafval. Uiteindelijk verzamelde ze geen springstaarten, landslakken, krabben, kevers en oorwormen maar snoeppapiertjes, energy drinkblikjes, sappakjes, plastic flesjes, mondkmaskers, peuken, sigarettenpakjes, koffiebekers en patatzakken. Die rommel ging ze ordenen, beschrijven, determineren en tekenen. Zo werden de afvalbeestjes geboren. In de expositie gaf Arike deze nieuwkomers in de natuur – niet zonder ironie – ook een plaats in de klassieke schoolplaten 'In de berm', 'In sloot en plas', 'In de Noordzee' en 'In het Braziliaanse oerwoud' van M.A. Koekoek.

30 januari t/m 8 mei

Blauwdrukken van Nederlandse Wieren

Voor de tentoonstelling 'Blauwdrukken van Nederlandse Wieren' dook kunstenaarsduo Dekkers Leijdekkers in de wierencollectie van Het Natuurhistorisch. Hieruit selecteerden zij de mooiste exemplaren om er blauwdrukken van te maken. Deze oude fotografische techniek benadrukt de unieke contouren en grillige vormen van het zeewier. Tegelijkertijd toont de verzameling de diversiteit van deze onderwatersoorten.

Als echte verzamelaars bundelde Dekkers Leijdekkers ook een deel van de collectie in een boek. Hierin gaan ze de dialoog aan met Anna Atkins, een Britse biologe die 200 jaar geleden al pionierde met blauwdrukken van zeewier. Door de zoektocht die Dekkers Leijdekkers aflegt naar het vinden van een zo groot mogelijke diversiteit in zeewier wordt het duo steeds weer verrast door de magie van de onderwaterwereld en het plezier in determineren en onderzoeken. In de Rotterdamse galerie Untitled waren van 8 april t/m 23 mei nog meer blauwdrukken van wieren van Dekkers Leijdekkers te zien en te koop.

13 februari t/m 6 november (Jelle Reumerzaal)

Rotterdam de boer op!

natuur om de hoek en het eten op je bord

Ons winkelmandje is de meest bepalende factor voor de kwaliteit van natuur en landschap in Nederland. Met de keuze voor een stuk kaas of een kilo aardappelen bepalen mensen feitelijk hoe het landschap eruitziet. Een keuze waarin natuur een rol speelt, is harder nodig dan ooit, want het is stil geworden op het Rotterdamse

platteland. Het landschap vol bloemen, vogels en wilde bijen is een romantisch beeld dat we nauwelijks meer terugzien.

In de tentoonstelling 'Rotterdam de boer op!' stond de link tussen natuurrijk boerenland om de hoek en het eten op je bord centraal. Boerenlandsoorten als de grutto en het hooibeestje, de hermelijn en de dotterbloem werden tentoongesteld, naast (de verhalen van) boeren uit de regio die met hart voor natuur en landschap boeren. Bezoekers ontdekten hoe ze lekkere gerechten kunnen maken van producten die vlakbij de stad geteeld worden. En middels een spel kwamen boodschappen uit de regio in winkelmandjes terecht.

Deze tentoonstelling werd ontwikkeld in samenwerking met Natuurmonumenten, die in een onorthodoxe coalitie van 19 partners een droom heeft voor Rotterdam: de stad en het open, weidse platteland weer met elkaar verbinden via voedsel. Het droomfondsproject 'Rotterdam de boer op!' werd mogelijk gemaakt door de deelnemers van de Nationale Postcode Loterij. Met de inzet van alle partijen liggen lokale, natuurinclusieve producten straks in de winkelschappen. Is het landschap weer rijk aan biodiversiteit. En krijgt de boer een eerlijke prijs.

19 maart t/m 12 juni, Haverhorst Vestibule

De gebeten... vis

papierknipkunst van Henk Kapitein

Henk 'de knipper' Kapitein (1961) is geboeid door beelden waarin ritme, patronen of complete chaos zichtbaar zijn. Dit probeert hij vast te leggen in zwart papier door te spelen met vorm en restvorm. De beperking van de mogelijkheden is daarbij de grote uitdaging. Er zijn slechts twee mogelijkheden: het is wit of het is zwart. Door te werken met hele kleine of juist hele grote vlakken restvorm, ontstaat er een soort overgang waardoor diepte in het knipwerk wordt gesuggereerd. Als inwoner van het vissersdorp Urk eet de kunstenaar vaak vis. Gerookt, gekookt, gebakken, gestoofd, als ovenschotel, of gewoon rauw gezouten. Deze expositie was een samenvoeging van beide zaken. Te zien was een serie van negen knipwerken die allemaal te maken hebben met vis en de consumptie daarvan. Daarnaast omvatte de tentoonstelling knipwerken van bomen, waarbij geëxperimenteerd is met verschillende technieken.

29 mei t/m 11 september (Van Roonzaal)

Ademloos

dierenstillevens van Pieter Knorr

Met 'Ademloos' exposeerde Het Natuurhistorisch een bijzondere serie stillevens die nooit eerder bij elkaar te zien was: de dierschilderijen van Pieter Knorr (1950). Met olieverf op paneel en beschenen door melkachtig licht verheft hij dierenkadavers tot mystieke kunstwerken. Een rat op een baksteen, een vink aan een touwtje en een drijfnapte muis, maar ook een vos, een das, een korhoen en een pauw waren in de tentoonstelling te zien. Mens en natuur hebben ze losgelaten en toevertrouwd aan Pieter Knorr die het stadium tussen dood en bederf respectvol vastlegde in beeltenissen van dode dieren die ademloos voortleven.

Met een dode waterral die een kat hem bracht toen het in februari 2021 streng vroom, verbond Pieter Knorr zijn kunst permanent met de natuurhistorische collectie van het museum. Na te zijn vereeuwigd op een paneeltje werd de moerasvogel geprepareerd voor de museumcollectie en kreeg catalogusnummer NMR 9989-190041. Natuurlijk was die waterral, in beide gedaanten, ook te zien in de tentoonstelling. Het schilderij schonk Pieter Knorr ook aan het museum. Bij de tentoonstelling verscheen (bij Art Revisited) een catalogus, met een inleiding van Kees Moeliker.

vanaf 4 juni, Parkzaal

Het beest in ons

dieren geven hun kijk op de wereld van nu

Vanwege een tentoonstellingswissel in en renovatie van de Parkzaal van het museum, was er eindelijk weer eens ruimte voor een grote(re) wisseltentoonstelling. Dat werd 'Het beest in ons', waarin vijftientig dieren uit onze museumcollectie een actueel verhaal vertelden. Vijftientig bekende auteurs – van Paulien Cornelisse tot Raoul de Jong – schreven die monologen, waarin elk dier een prikkelend verhaal 'vertelt' over een actuele uitdaging in de mensenwereld, zoals integratie, migratie, vrije seks, racisme, mannelijke zwangerschap, genderfluiditeit en ouderdom. Het gaat om dieren in wiens omgeving deze uitdagingen ook spelen en wiens gedrag ons iets leert of inspireert. Want veel van wat wij als menselijke eigenschappen beschouwen, is ook dieren niet vreemd. Zo vertelde de tweevingerige luiaard over mindfulness (een monoloog geschreven door Abdelkader Benali) en gaf het zeepaardje z'n mening over mannenemancipatie (geschreven door Elfie Tromp).

Bijzonder aan dit tentoonstellingsproject is de participatie van Rotterdammers. Het Natuurhistorisch trok namelijk de wijken in met een mobiele opnamestudio, waarin stadsbewoners een dierenmonoloog naar keuze konden inspreken. De beste stemmen waren te horen in de tentoonstelling. In 'Het beest in ons' stonden museumbezoekers oog in oog met de geconserveerde dieren uit de collectie van Het Natuurhistorisch – allen unieke erfgoedobjecten – en hoorden ze de ingesproken monologen. De dieren werden geëxposeerd tegen een achtergrond van actuele persbeelden van het ANP. Deze foto's hadden steeds een relatie met het onderwerp waarover het dier vertelde. Bij de tentoonstelling verscheen ook een boek, waarin de monologen gebundeld zijn, aangevuld met de biologische en museale informatie van de betreffende dieren uit de collectie.

De auteurs die meeschreven aan 'Het beest in ons' zijn Abdelkader Benali, Ahmed Aboutaleb, Alex Boogers, Babs Gons, Bibi Dumon Tak, Elfie Tromp, Elvin Post, Ernest van der Kwast, Ester Naomi Perquin, Eva Meijer, Gershwin Bonevacía, Hanna Bervoets, Hugo Borst, Jelle Reumer, Maike Meijer, Marjolijn van Heemstra, Mohammed Benzakour, Özcan Akyol, Paulien Cornelisse, Raoul de Jong, Sanneke van Hassel, Selm Merel Wenselaer, Tim Kamps, Tommy Wieringa en Wilfried de Jong.

De stemmen zijn van een anonieme Rotterdammer, Hanina Ajarai, René Boogaard, Andrea del Castihlo, Suraya Claver, Arthyra de Clerck, Danique van

Dalen, Imane Elfilali, Cherryl Ethard, Erwin Gouw, Nadine Hellburg, Anne Rosa Hermer, Catelien van der Hoeven, Silas Hukema, Kelly Katerberg, Nena Koopmans, Michiel de Ligt, Marciano Murg, Rob Noordhoek, Jorge Oliveira, Pim Oosterhoff, Oguilvio Pires, Nora van der Schoor, Leo Semink en Jacqueline Sterenborg.

'Het beest in ons' werd gerealiseerd door Het Natuurhistorisch en initiatiefnemer Johan Idema, en is mede mogelijk gemaakt door het Mondriaan Fonds, VriendenLoterij Fonds, Prins Bernhard Cultuurfonds Zuid-Holland, Letterenfonds, VSBfonds, Elise Mathilde Fonds, de Gemeente Rotterdam, de G.Ph. Verhagen-Stichting, Erasmusstichting, Van der Mandele Stichting, Stichting Orlanda Goban, Stichting Verzameling Van Wijngaarden-Boot, de Van Leeuwen Van Lignac Stichting en de Stichting Vrienden van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam. Studio Spass gaf de tentoonstelling vorm en het boek werd uitgegeven door Trichis.

Het boek werd gepresenteerd op 3 juni in boekhandel Donner, met aansluitend de opening van de tentoonstelling in het museum. Hierbij waren zowel deelnemende schrijvers als de 'stemmen' aanwezig.

18 juni t/m 30 oktober, Haverhorst Vestibule

Trots

bloemen en de LHBTQIA+ gemeenschap

Deze tentoonstelling met foto's van Tengbeh Kamara en bloemeninstallaties van Sophie Engels, toonde de diversiteit in de Rotterdamse LHBTQIA+ gemeenschap in samenhang met verschillende soorten bloemen. De foto's zijn portretten van mensen uit die gemeenschap, omringd met de bloemen die ze aanspreken. De combinatie van de persoonlijke band met de flora en de fototechniek van Tengbeh Kamara, zorgde voor een intiem beeld van de tien geportretteerden. De fototentoonstelling werd georganiseerd in samenwerking met Rotterdam Pride, en startte op Roze Zaterdag.

vanaf 25 september (Van Roonzaal)

Future Fossils

het mysterie van het Antropoceen

Shrimpis pyromanis en *Wisserius antarctus* zijn fossielen uit een verre toekomst. Het resultaat van eeuwen van verstening van rommel uit onze huidige tijd, het Antropoceen, waarin de welvaart van de mens centraal staat. Wanneer deze fossielen over 100.000 jaar gevonden worden, herkent niemand de objecten nog. Een gieter ziet men aan voor een kop, een ruitenwischer voor een vleugel. Zo ontwikkelen de paleontologen van de toekomst een totaal verwrongen beeld van onze tijd en de wezens die onze aarde bevolkten.

Met Future Fossils namen Walter van der Velden en Aart Kuipers een loopje met de tijd die ons te wachten staat. Ze lieten bezoekers nadenken over de grote impact van onze constante behoefte aan nieuwe spullen en de diepe sporen die we daarmee op onze planeet achterlaten. Een ogenschijnlijk klassieke opstelling van fossielen

veranderde langzaam maar zeker in een vervreemdende installatie. De kracht zat in de verwarring en de humor.

vanaf 8 november (Haverhorst Vestibule)

Dieren Blootgelegd

röntgentaferelen door Arie van 't Riet

Arie van 't Riet kijkt met röntgenstraling dwars door vacht, veren, vlees en spieren in het binnenste van dieren. In prachtige röntgentaferelen met planten, bloemen en dode dieren vallen daardoor allerlei eigenaardigheden in hun binnenkant op. Wat te denken van de witte korrels in de kop van een inktvis? Dat weekdier heeft toch helemaal geen skelet? Bezoekers ontdekten inwendige bijzonderheden bij dieren die met het blote oog onzichtbaar zijn. Deze tentoonstelling bevatte beelden en teksten uit het boek 'Doorgelicht' met röntgenfoto's van Arie van 't Riet en tekst van onze conservator Bram Langeveld.

vanaf 27 november (Jelle Reumerzaal)

Van Muis naar Mickey

tekenfilmsterren ontmoeten hun familie

Vanaf het allereerste moment dat tekenfilms bewegende dieren lieten zien - nu meer dan een eeuw geleden - hebben we de vrolijke muizen, eigenwijze konijnen en grappige katten in ons hart gesloten. We staan er nauwelijks bij stil hoe vreemd het eigenlijk is dat Mickey Mouse met Pluto uit wandelen gaat, dat Tom & Jerry worden platgewalst of dat Spongebob in een ananas op de zeebodem leeft. Maar wat is de relatie tussen de tekenfilmsterren en hun echte familieleden? Hoe eendig is Donald Duck en hoe kattig is Garfield? Deze tentoonstelling bekijkt de verschillende manieren waarop dieren in cartoons in beeld zijn gebracht, en vergelijkt deze afbeeldingen met hun wederhelften in de echte wereld, uit de collectie van het museum. Waar ligt de grens tussen Mens, Muis en Mickey?

De tentoonstelling werd geopend door Mickey Mouse, met een inleiding van Wolter Braamhorst die de tentoonstelling samenstelde met uniek materiaal uit de collectie van Animation Nation.

Andere publieksactiviteiten

elke zaterdagmiddag

Inlooprondleidingen

Onze wekelijkse service in de vorm van inlooprondleidingen voor bezoekers die meer willen weten over de vaste collectie van het museum wordt steeds bekender. Doordat er meerdere rondleiders zijn die elk op geheel eigen wijze over museumstukken vertellen, is deze rondleiding ook interessant voor bezoekers die regelmatig terugkeren. We ervaren dat bezoekers speciaal voor de rondleiding komen en daarna nog een aanvullend rondje door het museum maken.

één keer per maand

Het Natuurspreekuur

Op een keer na (in januari vanwege de coronasluiting) vonden alle natuursprekuren weer fysiek in het museum plaats. De conservator heeft hierbij bezoekers en hun natuurvondsten ontvangen. In dit verslagjaar werden vooral fossiele botten en stenen van Maasvlakte 2 en de Zandmotor ter determinatie aangeboden, maar ook een ei dat van een meerkoet bleek te zijn en dierenbotten uit een polder vlakbij Rotterdam.

meerdere keren per maand

De Collectiekar

Ons rijdend magazijn op wielen, De Collectiekar, heeft ook dit jaar op een concrete en tastbare manier het werken met én aan onze collectie duidelijk gemaakt. De Collectiekar is maandelijks (meerdere keren) ingezet en werd enthousiast ontvangen. Bezoekers zien een preparateur aan het werk en krijgen zo een unieke blik in de 'keuken' van het museum. Er wordt informatie geven over diverse onderwerpen als 'verschillende eters en gebitten', 'binnen- en buitenkanten' en 'onze drie bewaarmethoden'. De Collectiekar heeft naast de informatieve functie ook als doel het werven van Vrienden van Het Natuurhistorisch: bezoekers kunnen direct aan de kar Vriend worden.

19 maart t/m 17 april

Mobiele opnamestudio in tien Rotterdamse wijken

Het buitenproject 'Het beest in ons - Jouw stem in het museum?' heeft plaatsgevonden in het voorjaar. Daarbij gingen we voor de expositie 'Het beest in ons' op zoek naar de leukste vertellers en beste stemmen van Rotterdam. In tien wijken, van Alexander tot Charlois, stonden wij met een mobiele opnamestudio waar bewoners een dierenverhaal voor de tentoonstelling 'Het beest in ons' konden inspreken. Zo konden bewoners de stem worden van een lieveheersbeestje dat vertelt over racisme. Of van de luiaard die vertelde over mindfulness. In totaal hebben ruim 160 wijkbewoners hun stem geleend en tekst ingesproken.

6 april

Pracht en aal – verhalen uit de collectie

Een museum vertelt verhalen met haar objecten. Die verhalen zijn bijzonder, soms een beetje vreemd, af en toe opzienbarend, schrijnend of confronterend. Ook in ons museum zijn er collectiestukken die er op het oog normaal uitzien, maar ons heel wat kunnen vertellen. De rondleider nam deze dag jong en oud mee door de tentoonstellingszalen en vertelde over deze verborgen verhalen achter een aantal collectiestukken. Waarom hebben sommige collectiestukken een naam? Of een nummer? Hoe zorg je dat een olifantendrol niet blijft stinken en wat is het verhaal achter het rariteitenkabinet van Anton van Deirse?

4 en 5 mei

Parkstruinen

Bezoekers liepen mee met een natuurkenner van het museum (die ook échte museumcollectie in de rugzak meegenomen had) en verwonderden zich over wat er buiten in het Museumpark leeft, bloeit en groeit. Na de wandeling gingen deelnemers ook het museum in om geconserveerde Museumparkbewoners eens goed van dichtbij te bekijken.

5 juni

Publiekslezing – De enkel van de walvis

Honorair conservator fossiele zeezoogdieren Klaas Post gaf een lezing over onze grote zeebewoners, walvissen. Aan de hand van een (eenvoudig ogend) botje uit de achterpoot van een oerwalvis verkende hij een aantal fases in de evolutie van de walvisachtigen. Uiteindelijk kwam hij via een aantal acht miljoen jaar oude soorten uit in onze eigen Westerschelde bij de grootste schrokop aller tijden: *Livyatan*, de reuzenroofpotvis. Na de lezing werd de nieuwe tentoonstelling 'Oerwalvissen - fossiele schatten uit de Westerschelde en de grootste muil ooit' bezocht.

3 juli

Museumpark Vriendendag

De Museumpark Vriendendag werd ook dit jaar georganiseerd voor de begunstigers (vrienden) van het Nieuwe Instituut, Het Natuurhistorisch, Museum Boijmans Van Beuningen, Chabot Museum, Huis Sonneveld en de Kunsthal. In ons museum konden Vrienden van deze musea gratis genieten van de pracht en praal van onze schelpencollectie tijdens een exclusieve rondleiding achter de schermen.

26 juni, 27 augustus, 26 oktober, 28 december

Prikkelarme openstelling

In samenwerking met Stichting Onbeperkt Genieten en met steun van de Hersenstichting organiseerde het museum voor het eerst in zijn geschiedenis prikkelarme ochtendopenstellingen. Tijdens de openstelling werd er rekening gehouden met het licht, was er een stillteruimte, werden video's met geluid uitgezet en waren er minder bezoekers aanwezig in het museum.

De prikkelarme openstelling is voor hen voor wie een museumbezoek tijdens reguliere openingstijden niet mogelijk is, bijvoorbeeld door niet-aangeboren hersenletsel, burn-out, long-covid of autisme. Dit verslagjaar zijn er meerdere openstellingen geweest waarbij we onderscheid maakten tussen dagen voor familie (volwassenen en kinderen) en alleen volwassenen.

18 juni

Museumnacht010

Deze editie van de museumnacht stond in het teken van de tentoonstelling 'Het beest in ons'. Vraagstukken waar zowel mens als dier mee te maken hebben (bijvoorbeeld migratie, mindfulness, vrije seks en woningcrisis), kwamen ook deze avond terug. Deze nacht konden bezoekers zich samen met onze beesten uitlokken, beproeven en

inspireren. Er was een gevarieerd programma-aanbod.

Bezoekers luisterden naar dieren die ons prikkelende verhalen vertelden over uitdagingen waar zij voor staan (herkenbaar!), quizzen als een beest om hun ecologische kennis nog meer op te krikken, tussendoor struinden ze door de museumzalen en maakten ze een nieuwe blije profielfoto voor social media, of gewoon voor henzelf. Om af te sluiten steunden bezoekers onze biodiversiteit door te smullen van lokale producten van het Rotterdamse platteland.

28 juli

Museumparksafari

Het Museumpark is een uitstekende plek voor het struinen door een mooi stukje stadsnatuur. We gingen met bezoekers op zoek naar nestelende bijen en planten die weelderig groeien op stukken waar natuur de vrije hand krijgt. Ons eigen Stadsnatuurreservaat naast het museum is uitermate geschikt om kleine beestjes te bekijken en groen te inventariseren. Na afloop nam de rondleider de bezoekers mee naar het museum om collectie van dichtbij te bekijken.

4 augustus

Workshop Bloem in klei

Bloemen doen het altijd goed! Om zelf te bewaren op je kamer of om weg te geven aan iemand die het nodig heeft. Deze middag gingen we op een gemakkelijke manier fijne roosjes maken. Deelnemers kregen een bolletje klei waarvan zij nog kleinere bolletjes maakten om ze uiteindelijk te vormen tot een set roosjes. Leuk in een klein vaasje, maar ook liggend als mini-kunstwerk trok dat mooi de aandacht.

11 augustus

Workshop Dieren Vouwen

In de laatste week van de zomervakantie konden kinderen aan de slag met papier en dier. Dieren die in het museum staan, brachten zij tot leven in een vouwwerk. Stap voor stap maakten zij met simpele vouwtechnieken een dier om los te bewaren, op een ansichtkaart te plakken of om te verwerken in een knutselwerk met nóg meer dieren.

9 juli t/m 21 augustus

Jeugd Vakantiepaspoort

In de zomervakantie konden kinderen met het Jeugd Vakantiepaspoort en andere jonge bezoekers gratis de speurtocht 'Wat doe jij in de stad?' doen. Kinderen van 4 t/m 12 jaar kwamen naar het museum en ontdekten welke dieren er zijn in de stad, op de Maasvlakte, in de polder of bij de Kralingse Plas en ontmoetten zelfs dieren die de zomervakantie niet overleven. Het paspoort is (op school) uitgereikt aan alle basisschoolkinderen uit Rotterdam.

Met deze speurtocht deden we vrijwel alle museumzalen aan en werden ook de tijdelijke tentoonstellingen van dat moment in het speurboekje opgenomen. Kinderen werden uitgedaagd goed te kijken en verbanden te leggen tussen onze collectie en hun eigen leefomgeving. Zoals bij alle speurtochten was er een versie voor kinderen die nog niet kunnen lezen en schrijven (4 t/m 6 jaar) en voor kinderen vanaf 7 jaar.

Er kwamen 1.690 kinderen met een Jeugd Vakantiepaspoort naar het museum voor deze speurtocht. Daarnaast deden nog 713 kinderen zonder paspoort de speurtocht.

9 juli t/m 21 augustus

Zomeraanbod

Naast de speciale zomerspeurtocht boden we op verschillende vaste dagen en tijden extra activiteiten aan voor onze bezoekers. Er waren rondleidingen door de museumzalen (met bijzondere verhalen over specifieke dieren) voor jong en oud, konden families meelopen met een rondleiding in het Museumpark (waarbij we de verbinding maakten tussen Bureau Stadsnatuur met de levende natuur en het museum met de 'dode collectie') en konden bezoekers de collectie induiken door zoveel mogelijk vragen te stellen bij de medewerker van De Collectiekar. Er was een schema van 6 weken waarbij we elke dinsdag en donderdag een van bovenstaande activiteiten aanboden.

De Hoboken Salon was deze periode het baken van rust om even bij te komen van je museumbezoek. Voor de jongste bezoekers waren er kleurtafels met leuke tekenmogelijkheden. Dit was een tijdelijke inrichting gedurende zes weken zomervakantie.

15 oktober

Wollige Bijen Workshop

Tijdens deze Wollige Bijen Workshop maakten kinderen samen met illustrator en schrijfster Laura Surentu (bekend van studio Hoppetee en schrijfster van het boek Wilde Bijen Parade) een kleurrijk mobiel met wollige bijtjes en bloemetjes. We vertelden over het (winterse) leven van de bij, brachten kinderen kennis bij over verschillende bijensoorten in Nederland en hoe zij zich voorbereiden op de winter. Na afloop mochten de deelnemers hun mobiel natuurlijk mee naar huis nemen.

28 oktober, 19:00 - 21:30

Halloween – doodleuk griezelen

Het museum opende aan de vooravond van het Halloweenweekend de deuren om bezoekers doodleuk te laten griezelen. De lichten bleven gedempt, donkere hoekjes verhulden zaken die overdag niet zichtbaar zijn. Bezoekers kwamen bijzondere vleermuizen met een verhaal tegen, zochten skeletten bij elkaar, maakten een selfie met een angstaanjagend nachtdier, luisterden naar onheilspellende geluiden en zelfs een toiletbezoek was spannend. Het bleek een heel andere beleving om niet overdag, maar tijdens donkere avonden door onze museumzalen te struinen en de vaste collectie te bekijken.

30 oktober

Famielezing - Ik voel, ik voel wat jij niet ziet!

Lotte Stegeman schreef het non-fictie boek 'Ik voel ik voel wat jij niet ziet' – over jaloezige apen, bange honden en schatten van ratten, geïllustreerd door Mark Janssen. In dit interactieve themaprogramma gingen we, samen met de schrijfster, op reis door de hoofden van dieren – aan de hand van grappige en indrukwekkende filmpjes,

ontroerende waargebeurde verhalen, een emotiequiz en meer. Hoe weten we wat we weten? Hoe herken je een blije bonobo, jaloerse hond of bange olifant? En voelt een octopus pijn? Kinderen én volwassenen ontdekten deze dag dat het in de hoofden van dieren ook behoorlijk druk is, en dat we misschien wel meer op elkaar lijken dan ze altijd dachten.

28 december

Het Natuurhistorisch met gebaren

Dove museumgids Kirsten de Ven-Smit nam jong en oud mee door de museumzalen en vertelde over fossielen, dieren met een bijzondere doodsoorzaak en gaf onder andere antwoord op de vraag waarom en hoe we nou eigenlijk de collectie bewaren. De rondleiding was zowel geschikt voor mensen die doof of slechthorend zijn, als voor horende mensen van alle leeftijden. Het bleek voor mensen met een auditieve beperking een enorme meerwaarde om zo meer kennis over natuurhistorie te vergaren. Om mensen te werven is in samenwerking met filmmaker Charlotte de Bekker een promotiefilmpje speciaal voor deze doelgroep gemaakt.

29 december

Workshop Kleine Ijsbeer

Tijdens deze voorleessessie omarmden wij de koude winterdag en bleven lekker binnen voor een voorleesverhaal. Voorgelezen werd het verhaal van Kleine ijsbeer Lars. Samen met Bertje de Zeehond en Isa het Visdiefje ontdekte hij dat de komst van mensen, met een nieuw antennestation en hun grote schepen, de vissen in de visbaai wegjoegen. Samen met zijn vrienden maakte Lars een plan om de mensen weg te krijgen. Ze wilden de visbaai weer terug! Na het verhaal gingen kinderen aan de slag met bijzonder bouw materiaal: ze maakten een eigen kleine noordpool door een mini (suiker)iglo te bouwen. Lars, Bertje en Isa kregen natuurlijk ook hun eigen plekje in het zelfgemaakte winterlandschap.

24 t/m 31 december

Kerstvakantie in het museum

Tijdens de Kerstvakantie waren er verschillende activiteiten om in kerstsfeer door het museum te gaan. Zo was de Hoboken Salon een gezellige ruimte (mét kerstboom) waar een knutseltafel stond. Door de gezellige kerstsfeer werd hier veel gebruik van gemaakt. De speurtocht 'Ik zie, ik zie' was aangepast naar een versie in kerstsfeer waarbij de jongste bezoekers dieren in het museum moesten zoeken met een kerstmuts op. De olifant met zijn grote schedel droeg een enorme kerstmuts, maar ook de kleine kop van de lepelaar was voorzien van een mutsje. Voor jonge kinderen bleek dit aangenaam speuren.

Deelname aan landelijke en internationale evenementen

voorjaar 2022

MuseumJeugdUniversiteit

Voorjaar 2022 was het de laatste keer dat we deelnamen aan de

MuseumJeugdUniversiteit. Kinderen van 8-12 jaar kregen daarbij colleges van onderzoekers en experts die aansprekende wetenschappelijke onderwerpen op een toegankelijke manier behandelen. Om de gestelde 1,5 meter die bij inschrijving nog gold te kunnen handhaven was het maximaal aantal deelnemers net als in 2020 en 2021 gehalveerd. De voorjaarsreeks werd gestart met een college van Eva Langstraat over de vraag 'Kun je een dier binnenstebuiten keren?', het tweede college ging over de vraag 'Ben je een pechvogel als je uitsterft?' en werd gegeven door Lotte Stegeman, voor het derde college over de vraag 'Wat maakt een dier slim?' kwam Krista van den Heuvel naar het museum, het laatste college werd gegeven door Amber Yaqub en ging over de vraag 'Blijft je brein het altijd goed doen?'.

4 t/m 10 april

Nationale Museumweek

Het thema van de Nationale Museumweek 2022 was 'Open je wereld' en het museum bleek dé plek om je te verwonderen en open te stellen. Tijdens deze week waren er verschillende activiteiten in het museum, voor jong en oud, geheel gratis en op diverse momenten. Het was de manier om meer te weten te komen over onze collectie en de medewerkers die zich daarmee bezighouden, een uniek kijkje achter de schermen waarbij het museum open stond voor zoveel mogelijk vragen vanuit het publiek. De gehele periode was een fotospeurtocht beschikbaar (waarbij bezoekers ontdekten hoe een dier of plant transformeert tot collectiestuk). De Collectiekar werd ingezet voor live prepareerdemonstraties.

22 mei

Internationale Dag van de Biodiversiteit: lezing over stadsnatuur

Samen met het Publieksplatform Biodiversiteit Rotterdam hebben we een lezing georganiseerd op de internationale Dag van de Biodiversiteit. Niels de Zwarte, adjunct-directeur van het museum en hoofd Bureau Stadsnatuur, vertelde over het belang van biodiversiteit, dat er ook natuur in de stad is, en waarom dat belangrijk is.

27 augustus

Nacht van de Vleermuis

Tijdens de Nacht van de Vleermuis gingen we met een groep belangstellenden en nieuwsgierigen kijken en luisteren naar het gedrag van de watervleermuizen in het Kralingse Bos en bij de Kralingse Plas. We hoopten nieuwe plekken en bijzonder gedrag vast te leggen. En natuurlijk letten we ook op alle andere soorten vleermuizen. Onlangs ontdekten ecologen nog een kolonie watervleermuizen in het Kralingse Bos. Het vermoeden bestaat dat dit de watervleermuizen zijn die ook worden waargenomen in de wijken Prinsenland en Crooswijk. Maar wat spoken ze uit in het Kralingse Bos zelf? Dat zijn we deze nacht gaan uitzoeken.

4 t/m 15 oktober

Kinderboekenweek Gi-ga-groen

Tijdens de Kinderboekenweek 2022 (landelijk thema Gi-ga-groen) was er in samenwerking met de bibliotheek een mini-tentoonstelling in de Centrale Bibliotheek

Rotterdam gemaakt. Deze was ook tijdens de Herfstvakantie nog te bezoeken. Stadse dierbewoners werden tentoongesteld in mooie vitrines en zo konden bezoekers meer informatie opdoen over hun aanwezigheid in de stad. Bezoekers lazen over zes karakteristieke plekken in de stad waar mens en dier samenleven. Het dier stond er als bruikleencollectie bij. Vanuit de bibliotheek kwamen zeer positieve reacties en een samenwerking voor volgend jaar is al besproken.

Ook gaven we een workshop 'Beesten voor later!' in bibliotheek Charlois waarbij kinderen ontdekten dat een onhandige McFlurry-egel, een uitgestorven mammoet en een relaxte luiaard alles te maken hebben met gi-ga-groen. Zo leerden zij dat het museum dé plek is waar we doodleuk onze biodiversiteit bewaren, voor nu en voor later! Als verwerkingsopdracht zijn er uilenballen geplozen.

2 oktober

Weekend van de Wetenschap

Tijdens het Weekend van de Wetenschap konden bezoekers een flitscollege van onze conservator over fossielen volgen. Daarna maakten zij tijdens een workshop samen met kunstenaar Walter van der Velden (maker van de tentoonstelling Future Fossils) eigen fossiele wezens van hedendaagse materialen.

Zo ontdekten bezoekers welke resten van planten en dieren kunnen fossiliseren en welke informatie onderzoekers uit gevonden fossielen kunnen halen. Daarnaast werd een heldere verbinding gelegd met materialen van nu. Hoe zit dat in de toekomst? Als spullen die we nu weggooien over 100.000 jaar gevonden worden, herkent niemand ze waarschijnlijk meer. Bezoekers leerden over de impact die onze spullen hebben als we ze als nutteloos afval achterlaten.

COMMUNICATIE

Onderscheidingen

Twee van onze collectievrijwilligers werden in het verslagjaar onderscheiden. In zijn woonplaats Barendrecht kreeg Erwin Kompanje op 26 april een Koninklijke Onderscheiding voor ruim dertig jaar onbezoldigd prepareerwerk en onderzoek aan de museumcollectie. Hij werd door Zijne Majesteit de Koning benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Klaas Post ontving op 9 juni de Zilveren Anjer van het Prins Bernhard Cultuurfonds uit handen van Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix. Deze onderscheiding is een eerbetoon aan mensen die zich met hun expertise, tijd of geld bijzonder inzetten voor cultuur of natuur in het Koninkrijk der Nederlanden. Klaas Post ontving de Zilveren Anjer voor zijn rol als mecenas bij wetenschappelijke expedities en zijn werk als bevlogen kenner op het gebied van paleontologie. Zijn grote verzameling fossiele zeezoogdieren is onderdeel van onze museumcollectie.

Publicaties

Van het museummagazine *Straatgras* verscheen jaargang 34 met een nummer van 36 pagina's. Van de digitale nieuwsbrief '*Het Natuurhistorisch Nieuws*' verschenen de nummers 41 t/m 43 in februari, augustus en oktober. Het wetenschappelijke online

journal *Deinsea* publiceerde in het verslagjaar een artikel, over fossiele zeezoogdierresten van de Belgische en Nederlandse kust:

Van Vliet, H.J., Bosselaers, M., Schouten, S. & Post, K. 2022 - Eocene cetaceans from the Belgian-Dutch coastal waters - *DEINSEA* 20: 1 - 34 [published 21 July 2022]

Onderzoekers van Het Natuurhistorisch publiceerden (in wetenschappelijke en meer populairwetenschappelijke bijdragen) onder andere over zoetwaterslakken, landslakken, vogelgriep, valdeurspinnen, de houtsnip, fossiele vogel- en vissenbotten, vogelgeluiden, de zuidelijke mammoet, tapirfossielen, een middeleeuwse zee-egel en kikkerseks. Ze beschreven negen nieuwe soorten. Alle (48) publicaties van museummedewerkers staan in de bijlage.

In 2022 verscheen bij de tentoonstelling 'Het beest in ons' een boek dat in samenwerking met uitgeverij Trichis werd geproduceerd. Het heeft dezelfde titel als de tentoonstelling, maar met de ondertitel '25 schrijvers geven dieren een stem'. Het boek (127 pagina's; ISBN 9789492881670) bundelt 25 dierenmonologen geschreven door 25 auteurs, samen met 25 foto's van de geëxposeerde museumstukken tegen een achtergrond van actuele persfoto's.

Twee museummedewerkers schreven een boek. Conservator Bram Langeveld verzorgde de tekst bij de dieren-röntgentaferelen van Arie van 't Riet in het boek 'Doorgelicht - het dierenrijk met röntgen blootgelegd' (KNNV uitgeverij, ISBN 9789050118705), en honorair conservator Erwin Kompanje beet zich vast in een onderzoek naar een houtsnip met een extreem korte snavel (in onze collectie) dat resulteerde in deel 24 in de vogelreeks van uitgeverij Atlas Contact (De houtsnip, ISBN 9789045046518).

Website

De website van het museum (www.hetnatuurhistorisch.nl) had in dit verslagjaar 100.523 (2021: 109.000) unieke bezoekers.

Social media

De social mediakanalen zijn dit jaar voor de promotie van de tentoonstellingen en activiteiten actief benut. Op de Instagrampagina - met eind december 2.061 volgers (1.681 in 2021) - was dit jaar in vergelijking met voorgaande jaren meer engagement met het publiek. Zo groeide het engagement/bereik met 2000-3000% na het plaatsen van (betaalde) berichten over de tentoonstelling 'Het beest in ons'. De betaalde berichten hadden een mooie extra werking, maar puur door vaker posten van berichten en reels groeide het bereik sterk.

In dit verslagjaar werd er ook weer getwitterd over het wel en wee van het museum (@HetNatuurhist, <https://twitter.com/HetNatuurhist>) en werd de Facebookpagina (<http://www.facebook.com/hetnatuurhistorisch>) van het museum voor promotionele doeleinden ingezet. Onze Facebookpagina kreeg weer meer volgers en eindigde het jaar met 3.988 (2021: 3.900) volgers. Aan het eind van het verslagjaar had @HetNatuurhist op Twitter 7.555 (2021: 7.606) volgers.

Promotie en publiciteit vanuit Het Natuurhistorisch

Nieuwe tentoonstellingen en ander nieuws van het museum en Bureau Stadsnatuur werden gecommuniceerd met 6 persberichten (2021: 2) en 11 nieuwsitems (2021: 16) op de website www.hetnatuurhistorisch.nl die ook via social media verspreid werden.

Met columns, interviews en andere optredens van museummedewerkers werd onze organisatie actief gepromoot. Museumdirecteur Kees Moeliker liet regelmatig van zich horen als columnist van het radioprogramma Vroege Vogels, met minicolleges voor Rotterdam Late Night en hij schreef een aantal afleveringen van zijn rubriek 'Beest' in NRC.

EDUCATIE & PUBLIEKSBEGELEIDING

Onderwijs

Vanwege de nadagen van coronamaatregelen gingen in januari 17 geplande museumlessen niet door en ook in februari waren de gevolgen van de restricties nog merkbaar. In maart kwam het schoolbezoek weer op gang. Uiteindelijk werden in het verslagjaar 68 museumlessen aan basisschoolklassen gegeven waarmee we 1.545 leerlingen en 334 begeleiders hebben bereikt. Zij hebben daarmee het natuuronderwijs wat zij krijgen op school verrijkt met kennis over onder andere stadsnatuur, biodiversiteit en hun eigen omgeving. (2021: 53 museumlessen, 1106 leerlingen en 105 begeleiders). Voor het voortgezet onderwijs geldt dat er 39 museumlessen zijn gegeven. Hiermee hebben 1042 leerlingen van het middelbaar onderwijs een waardevol bezoek aan het museum gebracht. Deze groepen brachten totaal 98 begeleiders mee naar het museum.

Voor het basisonderwijs bestond het aanbod uit 13 museumlessen voor diverse niveaus, waarvan 10 eigen museumlessen, 3 museumlessen ('Ik was hier', 'Dieren Verzamelen' en 'Lekker Leven') vanuit een samenwerking met de SKVR en 1 museumles in samenwerking met het Wetenschapsknooppunt.

Samen met een kinderboekenschrijfster is voor het basisonderwijs de nieuwe museumles 'Lekker Leven' ontwikkeld die vanuit het Cultuurtraject (SKVR) aan scholen wordt aangeboden. Deze museumles past bij het onderdeel Literatuur, in aanvulling op de museumles 'Dieren Verzamelen' die valt onder het onderdeel Erfgoed. Na een klassikale uitleg over dieren die leven in de stad en dus herkenbaar zijn, gaan leerlingen in kleine groepjes met een eigen opdrachtenboekje door de museumzalen. Zo verzamelen zij informatie die zij nodig hebben voor de zelfstandige opdracht. Het is een opbouwende museumles waarbij we via museumbezoek en inhoudelijke opdrachten toewerken naar een 'elfje', een gedicht(je) van precies elf woorden. Zo gaat iedere leerling de deur uit met een fijne museumbeleving, een speurboekje én een gedichtje (wat ze in de klas voordragen). De museumles 'Lekker Leven' bleek populair, we hebben het maximaal aantal boekingen gehaald wat kan binnen het Cultuurtraject.

Het aanbod voor het voortgezet onderwijs bestond uit 8 verschillende museumlessen en rondleidingen. Er zijn met meerdere organisaties nieuwe samenwerkingsrelaties aangegaan: zo bieden we via de landelijke organisatie JINC

Bliksemstages jongeren de kans onze werkvloer te leren kennen waardoor zij inzicht krijgen in ons vakgebied en hebben we studenten van het Zadkine College (opleiding Onderwijs Assistent) kennis laten maken met cultuureducatie en informatieoverdracht door deel te nemen aan een lesmodule.

Kinderfeestjes

Gelukkig trok in 2022 de belangstelling voor kinderfeestjes weer aan en hebben er 90 feestjes plaatsgevonden. Hierdoor hebben 656 kinderen en 178 begeleiders op een speelse manier kennis gemaakt met het museum en de collectie. Het aanbod aan feestjes was gelijk aan voorgaande jaren: vier feestjes voor vier verschillende leeftijdsgroepen. Het populairste kinderfeestje was dit verslagjaar (met 26 keer) het Jungle-avontuur voor kinderen van 7-9 jaar. Het Potvisfeestje werd 24 keer gegeven, het Onderzoeksfestje 19 keer en het Onderwaterfeest 21 keer. De poule met feestbegeleiders bestond dit jaar wederom uit zes begeleiders. De feestjes werden ook dit jaar aangeboden op woensdagmiddag, vrijdagmiddag, zaterdag (ochtend en middag) en zondag (ochtend en middag).

Speurtochten

Kinderen die het museum bezochten, hebben meer informatie gekregen over het museum en de collectie middels drie speurtochten. Voor de jongste kinderen die niet kunnen lezen en schrijven zijn er de speurtochten 'Ik zie, ik' en 'Huid, Snuit & Bot'. Ook herhaalbezoekers vinden het leuk om deze speurtochten af te nemen. De speurtocht 'Achter de schermen' is er voor kinderen die kunnen lezen en schrijven en wordt nog altijd ervaren als een leuk en informatief educatief product. De gratis audio-kindertour met een quiz bleef populair. Kinderen geven via hun podcatcher antwoord op een vraag en de antwoorden worden bij de balie uitgelezen. Voor kinderen én hun ouders/begeleiders werkt dit bijzonder prettig omdat ze gelijk opgaan met het rondje door het museum. In 2022 werd de kindertour 2.627 keer afgenomen.

Audiotour

De audiotour werd goed gebruikt en is in het verslagjaar 11.283 keer afgenomen. Hier zitten de aantallen van online beschikbaarheid via onze website niet in verwerkt. De kindertour met quiz werd door kinderen graag afgenomen, in totaal 2627 keer. De Engelstalige audiotour werd 1965 keer gekozen. De gratis buitenapp 'Rotterdamse stadsnatuur' bleef via izi.Travel beschikbaar.

Samenwerking 'Leren doe je samen'

Het museum is nog steeds actief verbonden met het netwerk 'Leren doe je samen' (LDJS) waarbij bevordering van wetenschapseducatie in het basisonderwijs centraal staat. De concrete contacten met de educatieve afdelingen van de dertien andere natuurhistorische instellingen hadden betrekking op de museumpraktijk en is daarom erg waardevol. Belangrijke thema's daarbij waren dit jaar diversiteit en inclusie, nieuwe doelgroepen en educatieve producten. De jaarlijkse landelijke trainingsdag voor ontwikkelaars en uitvoerders van alle musea en instellingen aangesloten bij de Stichting Nederlandse Natuurhistorische Collecties (SNNC; waar LDJS uit

voortgevloeid is) vond plaats in Museon-Omniversum te Den Haag. Verder waren er trainingen voor educatief medewerkers (onder andere over playful learning) en heeft een projectgroep het werken met vrijwilligers gestandaardiseerd in een document en media. Daarbij zijn aantrekkelijke promofilmmpjes over vrijwilligerswerk gemaakt. Twee van onze vrijwilligers (een rondleider en een feestbegeleider) hebben daaraan bijgedragen. Dankzij LDJS vergroten we nog steeds ons partnernetwerk en ook dit jaar heeft het lidmaatschap bijgedragen aan nieuwe kennis omtrent doelgroepen, benadering en inzicht in eigen museum.

Dementievriendelijke rondleidingen

De organisaties die zich bezighouden met activiteiten voor mensen met dementie wisten ons in 2022 weer te vinden. We hebben ouderen en hun begeleiders/mantelzorgers een op maat ontwikkelde rondleiding gegeven. De activiteit draagt bij aan een positieve beleving in het museum voor mensen met dementie én hun naasten/begeleiders waarbij de collectie dient als leidraad en middel. Deze activiteit sluit aan bij het predicaat Dementievriendelijk wat we nog steeds met trots dragen.

Bezoeken van specifieke doelgroepen

Nieuwe partnerschappen werden dit jaar ook opgedaan bij Rotterdamse organisaties die zich inzetten voor activiteiten voor bijzondere doelgroepen. Zo hebben we meerdere groepen ouderen mogen ontvangen via Trevvel (dagbestedingsvervoer en 'samen op pad'). Ook heeft het museum 100 vrijkaarten geschonken aan Stichting Mano die activiteiten organiseert voor gevluchte Oekraïners op verschillende opvanglocaties. Deze werden goed gebruikt.

Vanuit Stichting Mano ontvingen we in het kader van het project 'Samen door Samen' volwassenen en kinderen voor een bezoek aan het museum. Dit is belangrijk omdat het gaat om mensen die het museum nog niet weten te vinden. Ook kwamen er nieuwe bezoekers via onder andere het Leger de Heils, Stichting Fier en de Zonnebloem.

Publieksbegeleiders

In het verslagjaar is begonnen met het opleiden van nieuwe publieksbegeleiders zodat die de inlooprondleidingen kunnen geven en ook met De Collectiekar kunnen werken.

Educatieve bruiklenen

In totaal waren er 20 uitgaande bruiklenen van collectiemateriaal ten behoeve van educatie, evenementen of tentoonstellingen aan Hogeschool InHolland (Rotterdam), Delftse Schoolvereniging, Huis 73 (Den Bosch), Kunsthal Rotterdam, Bibliotheek Rotterdam, Basisschool Mullerpier (Rotterdam), Museum De Voorde (Zoetermeer), Albert Plesmanschool (Rotterdam), KRO-NCRV, Natuurmuseum Brabant (Tilburg), Het Nieuwe Instituut (Rotterdam), New Rotterdam Films, Artis Nieuwe Museum (Amsterdam), Museum Batavialand (Lelystad), Eben Haëzerschool (Oud Beijerland), Natuurmuseum Fryslân (Leeuwarden), en enige particulieren. Er werden acht bruiklenen ontvangen voor wisseltentoonstellingen.

DIVERSITEIT & INCLUSIE

Het Natuurhistorisch streeft naar een gelijkwaardige toegang voor werknemers, partners, makers en publiek: een museum waar iedereen zich vertegenwoordigd voelt. Er is geen vaste aanpak om diversiteitsbeleid in het museum door te voeren; er wordt een gezamenlijke dynamische route afgelegd. Dit proces bestaat uit kleine stappen vooruit. In 2022 is de bewustwording en de programmering aangaande diversiteit binnen Het Natuurhistorisch vergroot, dankzij de aanstelling van een Kwartiermaker Diversiteit & Inclusie. Er zijn daarmee concrete stappen gezet naar een meer divers en inclusief museum. Dit hebben we gedaan aan de hand van de 4 p's van de Code voor Diversiteit & Inclusie:

- personeel: alle werkenden (vast en vrijwillig) in het museum
- programma: alle activiteiten en diensten
- publiek: de bezoekers
- partners: externe personen en organisaties waar mee wordt samengewerkt of opdrachten aan worden verstrekt

Personeel

Per 31 december 2022 waren er 24 werknemers in dienst bij de Stichting Natuurhistorisch Museum Rotterdam. De gemiddelde leeftijd bedroeg 44. Het museum doet het goed wat betreft de man-vrouwverdeling: vijftig procent van de werknemers is vrouw en vijftig procent is man. De culturele diversiteit binnen het team is geen afspiegeling van de Rotterdamse samenleving.

Dit jaar is er een interne en externe vertrouwenspersoon aangesteld. Het museumbestuur heeft een bestuurslid benoemd als interne vertrouwenspersoon. Als externe vertrouwenspersoon is een gespecialiseerde medewerker van ArboNed aangesteld. Deze belangrijke stap is gezet om een veilige en inclusieve werkomgeving te creëren. Het is belangrijk dat iedereen zich op zijn, haar en diens gemak voelt. Werknemers moeten zich gewaardeerd en veilig voelen op de werkvloer.

Programma

Het doel is een breder publiek bereiken. Meer mensen moeten zich herkennen in de publieksactiviteiten van het museum en zich hierdoor aangesproken voelen. In 2022 zijn er activiteiten georganiseerd gericht op specifieke doelgroepen. Dit betrof de Prikkelarme Openstelling en de rondleiding 'Het Natuurhistorisch met gebaren'. Deze zijn beschreven in het hoofdstuk Publieksactiviteiten. In aanvulling daarop zijn de volgende activiteiten in het kader van D&I ontplooid.

De Nestbouwers

Dit jaar is het projectplan 'De Nestbouwers' opgesteld, waarbij een innoverende groep jongvolwassenen 'De Broedplaats' – een eigen publieksruimte in het museum – ter beschikking krijgt. De groep Nestbouwers draagt concreet bij aan de ontwikkeling van nieuwe publieksactiviteiten in De Broedplaats. De relatie tussen natuur en mens

staat hierbij centraal. De Nestbouwers en de museumstaf co-creëren tentoonstellingen in De Broedplaats. De groep denkt kritisch mee met de museumstaf en fungeert als 'programmaraad' op het gebied van tentoonstellingen en andere publieksactiviteiten. Dankzij een financiële bijdrage van het Mondriaanfonds zal het project in maart 2023 van start gaan.

Museumwebsite

Er is dit jaar een speciale webpagina gewijd aan de toegankelijkheid van het museum, met informatie over de verschillende inclusieve activiteiten en diensten die worden aangeboden. Zo wordt er ingegaan op de algemene toegankelijkheid, Prikkelarme Openstellingen, 'Hidden Disabilities Sunflower', de picto-museumkaart, de rondleiding 'Het Natuurhistorisch met gebaren' en de rondleidingen voor bezoekers met dementie. Op de website is ook de rubriek 'Middelbaar Beroepsonderwijs' toegevoegd. Hoewel het museumlessen-aanbod voor MBO studenten al bestond, was dit nog niet zichtbaar op de website. Om het aanbod bekender te maken onder deze onderwijsdoelgroep doet Het Natuurhistorisch sinds 2022 mee met de MBO Card met budget.

Ook hebben wij een scan laten uitvoeren om inzicht te krijgen in de toegankelijkheid van de website. Elke bezoeker heeft baat bij een toegankelijke website. Het betreft niet alleen de bezoekers met een beperking. Uit de scan bleek dat het museum de alt-teksten en de HTML-code goed op orde heeft. Echter is er ook nog ruimte voor verbetering, zoals het optimaliseren van de toetsenbordbediening, het ontwikkelen van hoog/laag contrast en het toevoegen van een skiplink. Deze verbeteringen staan voor het volgende verslagjaar op het programma.

Publiek

De wijken in

Voor de tentoonstelling 'Het beest in ons' is het museum de Rotterdamse wijken in getrokken. Meer dan 170 bewoners zijn de mobiele opnamestudio ingestapt om een dierenmonoloog in te spreken. Een mix van 25 Rotterdammers heeft bijgedragen aan de expositie. De tour door Rotterdam had naast de acquisitie van geschikte vertellers (bewoners) ook een expliciet communicatiedoel, namelijk middels de tentoonstelling 'Het beest in ons' Het Natuurhistorisch in de stad promoten onder nieuw publiek.

LHBTQIA+ gemeenschap

Samen met de LHBTQIA+ gemeenschap en Pride Rotterdam is de fototentoonstelling 'TLOTS' tot stand gekomen. In de fototentoonstelling lieten we de diversiteit in de LHBTQIA+ gemeenschap in Rotterdam zien, gelinkt aan verschillende bloemen. Deze tentoonstelling trok een nieuwe doelgroep en verraste de meer klassieke museumbezoekers.

RAAK Stimuleringsprijs

Dit verslagjaar is een start gemaakt met de uitvoering van het plan ter besteding van de RAAK Stimuleringsprijs. Er is een nulmeting uitgevoerd door een groep

ervaringsdeskundigen van Stichting KUBES. De groep bestaande uit vier personen werd vergezeld door een geleidehond. De testgroep heeft vanuit het standpunt van de bezoeker met een visuele beperking beschouwd hoe toegankelijk het museum en de collectie zijn. Na deze nulmeting is er gestart met de herindeling van de audiotour, het herzien van de teksten, het bijsluiten van beeldbeschrijvingen en het toevoegen van tactiele collectiestukken. Deze vernieuwde audiotour voor blinden en slechtzienden wordt in 2023 uitgerold. Voor blinden en slechtzienden bleef het dit jaar ook mogelijk om een speciale rondleiding te boeken waarin bepaalde collectiestukken aangeraakt mogen worden.

Om de kennis op dit gebied up-to-date te houden volgde onze museumdocent dit jaar een tweedaagse cursus 'ongezien' aangeboden door MIKXS. Na het voltooien van deze cursus is de museumdocent bevoegd in het ontwikkelen en aanbieden van rondleidingen voor mensen met een visuele beperking. De cursus werd aangevuld met een pilot rondleiding in het museum waarin het geleerde in de praktijk gebracht kon worden en opbouwende kritiek werd ontvangen van de deelnemers met een visuele beperking.

Hidden Disabilities Sunflower

Het museum is in 2022 aangesloten bij Hidden Disabilities Sunflower. Deze organisatie creëerde een keycord met een zonnebloem op een groene achtergrond. Door de keycord weet het museum personeel dat de persoon die de keycord draagt wat extra hulp of tijd nodig heeft. Het gaat hierbij om (h)erkenning van een niet zichtbare aandoening of beperking.

Picto-museumkaart

Sinds november 2022 is de picto-museumkaart gratis te leen in het museum en ook te downloaden via de website. Een picto-museumkaart is bedoeld om bezoekers die ondersteunende communicatie gebruiken meer te laten genieten en te betrekken bij een museumbezoek. Het is een hulpmiddel om middels pictogrammen, ter plaatse in het museum, aan te geven wat je van het bezoek vindt, en hoe je het ervaart.

Armoede en financiële toegankelijkheid

Het Natuurhistorisch hanteert laagdrempelige bezoekerstarieven (onder de 10 euro). Het museum is daarmee ook toegankelijk voor mensen met een kleine beurs. Dit jaar is het thema armoede extra onder de aandacht gebracht onder bezoekers en medewerkers. Dit is gerealiseerd middels het organiseren van een doneeractie voor Stichting Jarige Job. Deze organisatie geeft kinderen die in armoede leven een verjaardagsbox ter waarde van €35,00. In deze box zit alles wat nodig is voor een verjaardag, thuis én op school. Jaarlijks vieren inmiddels meer dan 80.000 kinderen hun verjaardag met de hulp van Jarige Job! Bezoekers van Het Natuurhistorisch konden tijdens de doneeractie een cadeautje of geldbedrag doneren. In totaal heeft de doneeractie een doos cadeaus met een waarde van ruim €500 en een geldbedrag van €66 euro opgeleverd. Het doel van de doneeractie was naast het ophalen van cadeaus en een geldbedrag ook bewustwording creëren over financiële toegankelijkheid en armoede onder kinderen in Nederland onder onze bezoekers.

Het Natuurhistorisch stelt daarnaast ook vijf kinderfeestje beschikbaar voor kinderen die gekoppeld zijn aan Team Toekomst. Die organisatie werkt met een speciaal programma aan het realiseren van talentontwikkelingskansen bij basisschoolkinderen in Rotterdam-West. Zij bieden kinderen uit de middenbouw van de basisschool een tweejarig programma aan. Met dit programma laten zij zien dat de persoonlijke, tweejarige begeleiding van kinderen zinvol is en ervoor zorgt dat de kinderen zich positief ontwikkelen. Door het aanbieden van vijf kinderfeestjes wil het museum de kinderfeestjes ook toegankelijk maken voor een groep kinderen die niet of nauwelijks hun verjaardag vieren.

Partners

Dit jaar is Het Natuurhistorisch partnerships aangegaan, zoals met Rotterdam Pride en Team Toekomst, die ons perspectief op de samenleving hebben verbreed. Ook vervolgden wij onze deelname aan het programma 'Samen Inclusief' van de VSC. Dit is een meerjarig programma dat streeft naar meer diversiteit, toegankelijkheid en inclusie in de Nederlandse wetenschapsmusea en science centers. Samen Inclusief komt voort uit het Programma Diversiteit & Inclusie dat in 2019 startte. Binnen het programma is Het Natuurhistorisch aangesloten bij de werkgroep Programma. Hiervoor hebben wij een kennissessie georganiseerd over prikkelgevoeligheid. Deze sessie was toegankelijk voor alle VSC-leden. Daarnaast heeft de werkgroep Programma een stappenplan opgesteld dat gebruikt kan worden door musea om inclusief te programmeren.

COLLECTIE & ONDERZOEK

Omvang van de collectie

De huidige schatting bedraagt: 420.000 monsters. Het aantal objecten in de collectie is een veelvoud daarvan: een monster kan immers uit honderden exemplaren van dezelfde soort met dezelfde vindplaats en verzameldatum bestaan. Het aandeel van de collectie dat op monsterniveau digitaal ontsloten is bedraagt 85%. Dat is de zogenaamde registratiegraad.

Aanwinsten

In het aanwinstenboek werden 89 (2021: 152) aanwinsten geregistreerd. Een aanwinst kan uit slechts een object bestaan of vele monsters omvatten. Schenkingen voor collectie en bibliotheek werden ontvangen van ca. 63 personen en ca. 8 instellingen. Belangrijke grote aanwinsten in 2022 zijn: 1.249 monsters schelpen van A.F. de Jong, enkele honderden monsters schelpen van J.N.J. Post, enkele honderden monsters schelpen van K.P. Hoogerwerf, 968 vlinders van H.A. Coene, 1.742 vooral Europese kevers van W.J. Veldkamp, 156 fossielen van gewervelden van de Maasvlakte van J. Meuldijk, enkele tientallen fossielen van gewervelden uit de Noordzee van J. Mulder en een omvangrijke eiercollectie van G. Mensink.

Onder de vele losse aanwinsten bevond zich een aantal opmerkelijke en/of zeldzame vondsten, zoals: een geelsnavelkoekoek (*Coccyzus americanus*) uit

Rotterdam (NMR998900204902; de eerste Nederlandse in een collectie), een koperwiek (*Turdus iliacus*) uit Rotterdam (NMR998900205251), een gierzwaluw (*Apus apus*) uit Rotterdam (NMR998900205255), een watersnip (*Gallinago gallinago*) uit Rotterdam (NMR998900205256), een holenduif (*Columba oenas*) uit Rotterdam (NMR998900205252), een kop en flippers van een walrus (*Odobenus rosmarus*) uit Dolfinarium Harderwijk (NMR999000204903), twee Siamese biggen (*Sus scrofa*) uit oude schoolcollecties (NMR999000204211 en NMR999000204212), vuurwantsen (*Pyrrhocoris apterus*) uit Rotterdam (NMR996000204182 t/m 85), een veenmol (*Gryllotalpa gryllotalpa*) uit Gouda (NMR995400204904), molgarnalen (*Gilvossius tyrrhenus*) uit Katwijk (NMR993700204931), een Chinese wolhandkrab (*Eriocheir sinensis*) uit Moerdijk (NMR993700205215), een knotszakpijp (*Styela clava*) uit de Oosterschelde (NMR997700204887), een afgietsel van een fossiele hoornpit van een uitgestorven antilope (*Caprovis savinii*) uit de zuidelijke Noordzee (NMR999100204181), een radius van een uitgestorven walrus (*Ontocetus emmonsii*) uit de zuidelijke Noordzee (NMR999100198023), een fossiel teenkootje van een nijlpaard (*Hippopotamus* sp.) van de Maasvlakte (NMR999100196536), een fossiel kaakfragment van een ringelrob (*Phoca hispida*) van Maasvlakte 2 (NMR999100205268) en een fossiel opperarmbeen van een orka (*Orcinus orca*) uit de zuidelijke Noordzee (NMR999100198029).

De Dierenambulance Zuid-Holland Zuid bracht in 2022 onder andere een rode ibis (*Eudocimus ruber*) uit Oostvoorne (NMR998900198384). Boswachters van de Gemeente Rotterdam brachten onder andere een houtsnip (*Scolopax rusticola*) uit Rotterdam (22-013), een sperwer (*Accipiter nisus*) uit Rotterdam (22-033) en een vos (*Vulpes vulpes*) uit Rotterdam (22-060). Ook dankzij de fijne relatie met de Vogelklas Karel Schot vinden bijzondere en minder bijzondere elementen van de stads(avi)fauna hun weg naar Het Natuurhistorisch. Andere stadsecologische aanwinsten betreffen Kaukasische dwerggrondels (*Knipowitschia caucasica*) uit Rotterdam (NMR997900204942), rijstklanders (*Sitophilus oryzae*) uit Rotterdam (NMR99630020493 t/m 8) en een halsbandparkiet (*Psittacula krameri*) uit Rotterdam (NMR998900205250).

De ecologen van Bureau Stadsnatuur houden hun ogen ook goed open voor de collectie en brachten in 2022 onder andere een deelskelet van een grote zeenaald (*Syngnathus acus*) uit Rotterdam (NMR997900205227) en prooiresten en veren van een slechtvalk (*Falco peregrinus*) uit Rotterdam (NMR998900205264).

In 2022 zijn dankzij enthousiaste inzet van vrijwilligers een 30-tal (2021: 20) zoogdieren en ongeveer 100 (2021: 23) vogels geprepareerd tot balg. Dit betrof zowel aanwinsten uit 2022 als eerder in de vriezer gedeponeerde exemplaren.

Collectiebeheer

In 2022 werden nog enkele honderden vindplaatsen met terugwerkende kracht voorzien van geografische coördinaten (georeferencing) om de vindbaarheid en bruikbaarheid van de collectiedata te verhogen. Vanwege het langdurig ontbreken van een collectiebeheerder is er qua registratie en beheer enige achterstand opgelopen. Eind 2022 werd een nieuwe collectiebeheerder aangetrokken.

Registratie

Aan het eind van 2022 waren 367.717 (2021: 357.267) NMR collectie-records in de online dataset bij GBIF opgenomen. Daarvan waren er 22.879 (2021: 22.648) voorzien van (een of meer) afbeeldingen. In de collectiedatabase van het museum werden in het verslagjaar 4.388 aanwinsten (uit 2022) geregistreerd. Daarnaast ging ook het met terugwerkende kracht digitaal registreren van de al bestaande NMR-collectie door. In totaal omvatte de collectiedatabase aan het eind van het verslagjaar 367.717 records.

Onderzoek

Frietson Galis (Naturalis Biodiversity Center) bestudeerde skeletten van konijnen *Oryctolagus cuniculus* voor haar onderzoek aan (afwijkingen aan) de wervelkolom van zoogdieren. Pasha van Bijlert (Naturalis Biodiversity Center) maakte een 3D-scan van het skelet van Ramon *Elephas maximus* voor zijn onderzoek naar hoe dieren bewegen. Joost van den Heuvel (Wageningen Universiteit) ontving monsters en foto's van exemplaren van de nonvlinder *Lymantria monacha* en de huismoeder *Noctua pronuba* voor DNA- en kenmerkanalyse. Lennart van de Peppel (Wageningen Universiteit) bemonsterde kevers (Lymexylidae) voor DNA-onderzoek. Archeoplan Eco bracht dierlijke resten uit archeologische opgravingen op naam in de skelettencollectie. Honorair onderzoeker Dick Mol nam deel aan het door NWO gefinancierde meerjarige project 'Resurfacing Doggerland' dat onderzoek doet naar de bewoning en het landschap van de bodem van de Noordzee, kort na de laatste ijstijd, voordat het gebied werd veroverd door de zee.

De collectie werd ook weer geraadpleegd voor niet-natuurhistorisch of niet-natuurwetenschappelijk onderzoek, zoals door kunstenaar Alfred Marasigan die schelpen van *Nautilus* bestudeerde voor artistiek onderzoek naar dit dier, fotograaf Sijmen Hendriks die de lade met reuzenalkbotjes fotografeerde, kunstenaar Jacqueline Heerema die in het herbarium veenmos *Sphagnum* onderzocht, kunstenaar Mariëlle Videler die de anatomie van diverse insecten onder de binoculair bestudeerde, studente fotografie aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag Jet Siemons die veenmollen *Gryllotalpa gryllotalpa* fotografeerde en kunstenaar Samantha Thole die samen met MakerPoint 3D-scans van ringslangen *Natrix natrix* maakte.

Ook *citizen science* had een belangrijke rol, met name op paleontologisch vlak: er vonden 13 bezoeken plaats van fossielenverzamelaars die vondsten van vooral de stranden van Maasvlakte 2 en de Zandmotor onder begeleiding van de conservator op naam brachten aan de hand van de collecties recente zoogdieren en vogels. Dergelijke collectiebezoeken leiden regelmatig tot publicaties in bijvoorbeeld het tijdschrift *Cranium* van de Werkgroep Pleistocene Zoogdieren.

Eigen werk van (junior) honorair conservatoren en (junior) honorair onderzoekers richtte zich op valdeurspinnen (A. Decae), waterkevers (B. van Vondel), fossiele zeezoogdieren (K. Post, H. Bakker), pleistocene zoogdieren (D. Mol, J.W.F. Reumer), keverslakken (F.J.A. Slieker), stoottanden (J. van der Beek), fossiele mollusken (M. Roosen), vogels (E.J.O. Kompanje), kevers (A.J.A. Heetman), fossiele vissen (H. Diependaal, E. Meinema), vleermuizen (J. Mulder) en wieren (Y.S.D.M. de Jong). Er

werd financieel bijgedragen aan onderzoek van Michelangelo Bisconti (Università di Torino) dat leidde tot de beschrijving van de uitgestorven walvis *Archaeobalaenoptera eusebioi*.

Onderzoekers van Het Natuurhistorisch beschreven 9 nieuwe soorten in 2022: Arthur Decae beschreef samen met collega's de valdeurspinnen *Nemesia maltensis* en *Nemesia cominensis* van Malta in European Journal of Taxonomy en Marijn Roosen beschreef de fossiele zeeslak *Trigonostoma ariejansseni* uit Duitsland in Cainozoic Research en samen met een collega de landslakken *Bourciera amazonensis*, *Bourciera curvidigitata*, *Bourciera distincta*, *Bourciera imbaburensis*, *Bourciera intermedia* en *Bourciera ovata* uit Ecuador in Folia Malacologica.

Wetenschappelijke bruiklenen

Het Leibniz-Institut zur Analyse des Biodiversitätswandels leende landslakken uit Turkije voor wetenschappelijk onderzoek. Inkomende wetenschappelijke bruiklenen waren vissen van de California Academy of Sciences, het Senckenberg Museum Frankfurt en het Zoological Museum (University of Copenhagen), een fossiel opperarmbeen van een zeeke van Naturalis Biodiversity Center en fossielen van een stekelvarken van het Natuurhistorisch Museum Maastricht. In totaal gaat het hierbij om 6 bruikleenovereenkomsten.

Online ontsluiting

Het Natuurhistorisch is sinds 2012 dataleverancier van de Global Biodiversity Information Facility (GBIF) onder een CC-BY-NC 4.0 licentie. Deze data worden via GBIF gevonden en gebruikt. Dit blijkt uit het cumulatief aantal citaties in de wetenschappelijke literatuur dat de collectiedataset van Het Natuurhistorisch eind 2022 heeft opgedaan: 577. Het cumulatief aantal downloads van (een deel van) de collectiedataset tot en met 2022 bedraagt 129.969. In 2022 werden de NMR-data op deze manier op heel diverse wijzen gebruikt, zoals in wetenschappelijke artikelen over de invloed van klimaatverandering en landgebruik op insectenpopulaties in Nature Communications, steekproefbias bij onderzoek aan zoetwatervissen in Fishes en onderzoek aan de niche van schildpadden onder invloed van klimaatverandering in Current Biology.

De speciale NMR collectiefotopagina's (www.nmr-pics.nl) verzelfstandigden, verhuisden naar een ander domein en zijn niet langer gelieerd aan Het Natuurhistorisch.

Automatische beeldherkenning

Dit project werd getrokken door Naturalis Biodiversity Center en financieel ondersteund door Mondriaan Fonds, Prins Bernhard Cultuurfonds en NLBIF om te onderzoeken in welke mate Artificial Intelligence (AI), en specifiek automatische beeldherkenning, kan bijdragen aan de registratie en ontsluiting van museumcollecties. Er werden herkenningsmodellen voor vijf deelcollecties gemaakt. Het Natuurhistorisch droeg bij aan de totstandkoming van het Conidae-model met foto's en collectiegegevens uit de NMR-schelpencollectie.

GEBOUW, BEDRIJFSVOERING & BESTUUR

Corporate social responsibility – duurzaam museum

Ook in 2022 reisden en verplaatsten medewerkers zich zoveel mogelijk te voet, per fiets of OV, en waar dat niet kan met de auto (en dan zoveel mogelijk via carpool met elkaar). Voor de autokilometers die we maken, compenseren we de CO₂ uitstoot via het bedrijf Climate Neutral Group. In 2022 heeft onze organisatie 7,5 ton CO₂ equivalenten gecompenseerd met Gold Standard mix projecten. Een lang gekoesterde wens – een groen dak – bleek wegens bouwkundige belemmeringen niet mogelijk.

Ons schoonmaakbedrijf (Schone Zaak) gebruikt ecologisch afbreekbare schoonmaakmiddelen. De koffie en thee die we drinken is fairtrade en zoveel mogelijk biologisch. De verlichting in de kantoren en ook in de publieksruimten is (of wordt gaandeweg) vervangen door energiezuinige LED-lampen.

Voor de warmtelevering zijn we verplicht aangesloten op de stadsverwarming maar we verwarmen specifieke ruimten, alleen waar nodig. Groene stroom kopen we al jaren duurzaam in. Onze kantoren werken zoveel mogelijk digitaal; wat we printen doen we op FSC papier.

Social return – museum in de samenleving

Het Natuurhistorisch staat met beide benen in de samenleving. We zijn ons als museum bewust van onze sociale rol in de stad. Daarom vinden we het belangrijk om onze kennis en ervaringen te delen en mensen uit allerlei lagen uit Rotterdam toegang te geven tot het museum.

We doen dit allereerst door al jaren op de woensdagmiddag gratis toegang te verlenen aan kinderen. Ook mensen met een kleine beurs kunnen zo toch een bezoek brengen aan ons museum. Ook hebben we het maandelijkse Natuurspreekuur op de woensdagmiddag, waarbij bezoekers gratis een consult bij de conservator kunnen krijgen met een gevonden natuurvoorwerp. Daarnaast doen we mee met de Rotterdam- en Dordtpas, waarmee mensen gratis het museum kunnen bezoeken. Elke zaterdag is er gratis een rondleiding in het museum, voor de mensen die een kaartje gekocht hebben. Jaarlijks werken we mee aan het JeugdVakantiepaspoort, waarbij vele kinderen een speciale speurtocht krijgen en in de vakantie zo een leuke activiteit in ons museum kunnen krijgen.

Verder delen we onze kennis door het geven van veel verschillende gastcolleges in relatie tot (stads)natuur aan voortgezet onderwijs, MBO, HBO en universiteiten. Daarmee hopen we leerlingen en studenten enthousiast te krijgen over natuur en natuurhistorie, en we beantwoorden jaarlijks vele vragen van leerlingen en studenten over dit thema. Jaarlijks worden vele tientallen natuurvragen die per e-mail of aan de balie binnenkomen beantwoord door medewerkers van Bureau Stadsnatuur en die van de afdeling Collectie & Onderzoek.

In relatie tot werkervaring opdoen, biedt het museum jaarlijks meerdere meeloopdagen, snuffelstages en echte stages (van een aantal maanden lang). En we ontwikkelen diverse maatschappelijke activiteiten, zoals gratis excursies (rondleiding buiten, vleermuisexcursie en dergelijke) waarbij alle Rotterdammers welkom zijn en we graag iets aan hen teruggeven.

Tot slot is Het Natuurhistorisch in toenemende mate actief om het museum toegankelijk te maken voor iedereen: we richten ons op mensen met dementie, en hebben programma's voor mensen met een visuele beperking. In 2022 is een speciaal prikkelarm bezoek mogelijk geworden.

Huisvesting

De huisvestingssituatie bleef in 2022 onveranderd. Het museum heeft de beschikking over het hoofdgebouw – Villa Dijkzicht – aan de Westzeedijk dat een publieksfunctie heeft, en een externe collectiedepotruimte op de vierde verdieping van het gebouw Robert Fruinstraat 52.

In het museumgebouw Villa Dijkzicht hebben in 2022 diverse onderhoudswerkzaamheden plaatsgevonden. In aanloop naar de tentoonstelling 'Het Beest in ons' werd in januari begonnen met een grote opknopbeurt van de op de begane grond gelegen Parkzaal: de vloer werd opgeknapt, er werd een scheidingswand aangebracht om een extra ruimte te creëren voor de permanente tentoonstelling 'Oerwalvissen'. De houten paneelwand werd vervangen door een gladde wand, wanden en plafonds werden van een frisse kleur voorzien, de elektrische installatie werd uitgebreid en de verlichting werd vervangen. In oktober werd hieraan nog een trap naar het balkon op de kop van de Parkzaal toegevoegd. Hierdoor is het na meer dan 20 jaar weer mogelijk om het potvisskelet dat in de entreehal hangt van dichtbij te bewonderen.

Nadat de aanvraag bij Monumentenzorg vanuit verhuurder voor aanpassingen aan het dak in 2021 werd goedgekeurd, werden de aanpassingen aan het zinken dak in april en mei van het verslagjaar uitgevoerd. Hierbij werden onder andere de roeven verlengd. Tevens werd eindelijk valbeveiliging aangebracht, zodat er voortaan veilig op het dak gewerkt kan worden. Vooralsnog lijken de aanpassingen aan het dak de jarenlange problemen opgelost te hebben: er hebben zich sindsdien geen lekkages via het dak meer voorgedaan. Helaas is het probleem van de lekkages via de kelder(vloer) nog niet opgelost. Bij regen staan diverse ruimtes die onder het maaiveld liggen geregeld blank. Herstelwerkzaamheden aan de kelderwanden en vloeren staan gepland voor voorjaar 2023 en leiden hopelijk tot een oplossing.

Ook de te smalle rioolbuizen van de keldervertrekken naar de vuilwaterpomp blijven problemen veroorzaken. Helaas komt verhuurder hiervoor niet met een duurzame oplossing. Hierdoor kan het aangepaste publiekstoilet in de kelder regelmatig niet gebruikt worden. Dit komt een inclusief museum niet ten goede.

In april/mei werd ook de Van Roonzaal op de 1^e verdieping grondig opgeknapt. Alle wanden werden voorzien van een nieuwe stuclaag en geschilderd in een passende museale grijs tint.

In mei leidde een lekkage aan een airco-unit op de eerste verdieping tot het gedeeltelijk loslaten van de stuclaag van het plafond van de op de begane grond gelegen Haverhorst Vestibule. Herstel hiervan staat vanwege de interne tentoonstellingsplanning en de beschikbaarheid van de externe onderhoudspartij pas gepland in het nieuwe verslagjaar.

De aanleg van een groen dak en zonnepanelen op de nieuwbouw van het museum is helaas niet gerealiseerd. De dakconstructie bleek een groen dak niet te

kunnen dragen. De realisatie van alleen een dak met zonnepanelen werd na vele maanden overleg zonder duidelijke communicatie door verhuurder onverwacht afgeblazen. Hierdoor heeft de aanleg van adequate klimaatbeheersing in de kantoren ook vertraging opgelopen. Verhuurder blijft de wens tot klimaatbeheersing, bij temperaturen die in de zomermaanden tot 30 graden op kunnen lopen, afdoen als een huurderswens.

De reeds in 2021 geconstateerde verregaande houtrot aan de kozijnen van het monumentale deel van het pand is nog steeds niet hersteld. Onduidelijk is of de vertraging wordt veroorzaakt door Monumentenzorg of door verhuurder. Elkaar kortopvolgende personeelwisselingen bij verhuurder komen de onderlinge communicatie niet ten goede. De rottende kozijnen beginnen ernstige gevolgen te hebben; water trekt in de wanden en lekt naar binnen over de houten vloeren. Als huurder vrezende wij toenemende problemen en steeds verder oplopende kosten voor herstel.

Het in het verslag over 2021 aangekondigde afstudeeronderzoek van een student 'facilitair management' naar verdere mogelijkheden tot verduurzaming van het pand aan de Westzeedijk heeft helaas niet het beoogde resultaat opgeleverd. De scriptie is na een eerste afkeuring met een minimale voldoende afgerond en heeft voor het museum weinig bruikbaar opgeleverd. Het museum streeft ernaar in 2023 een interne werkgroep verduurzaming in het leven te roepen om zich verder in de mogelijkheden te verdiepen. Het gebouwbeheer vraagt al met al veel tijd van een reeds drukbezette museumstaf.

Stadsnatuurreservaat

Als museum zijn we nog steeds trots op het stukje wilde stadsnatuur naast ons gebouw. Dit onderhouden we zelf met de zeis, vastgelegd in een beheercontract met Gemeente Rotterdam. Hiermee dragen we lokaal bij aan een stukje biodiversiteit. Ook leggen we vast welke soorten dieren en planten hier voorkomen, zodat we kennis verder ontwikkelen van het spontane proces. Regelmatig geven we een excursie door dit stukje groen. Aan de muur van ons pand, grenzend aan het reservaat, hangen diverse vogel- en vleermuiskasten, waarmee Bureau Stadsnatuur vergelijkend onderzoek doet.

Hoboken Salon

In het jaar 2022 werden geen huwelijken voltrokken en werd de Hoboken Salon 38 keer (2021: 15) verhuurd. Onze naaste buur, het Erasmus MC, was in 2022 een vaste klant. Zij hebben de ruimte gehuurd voor diverse bijeenkomsten, zoals symposia, trainingen, workshops en borrels. Natuurbegraven Nederland vierde een jubileum, en het Rotterdam Philharmonisch Orkest brainstormde in de Hoboken Salon. Ook het Museumcongres was, met een aantal deelsessies, drie dagen te gast.

Voor activiteiten van organisaties die in het verlengde liggen van de doelstellingen van het museum wordt de Hoboken Salon voor een vriendenprijs of gratis beschikbaar gesteld. In 2022 gebeurde dit 4 keer (2021: 6): voor de Zoogdierverseniging, de Werkgroep Pleistocene Zoogdieren, WTKG en het Wildlife Film Festival Rotterdam.

Online ticketing

Het aantal verkochte /gereserveerde e-tickets bedroeg 3.135 (18.034 in 2021). Deze afname is het gevolg van het opheffen van de coronamaatregelen, waardoor het verplicht reserveren van een tijdslot en het daaraan gekoppelde maximaal aantal bezoekers kwam te vervallen. Het merendeel van de bezoekers kocht weer entreebewijzen in het museum.

Medewerkers

Het aantal medewerkers in loondienst steeg naar 24 (gemeten op 31 december 2022) en 20,68 FTE. De geslachtsverhouding is precies gelijk.

Fair Pay

We passen we de Fair Practice Code toe. We betalen ingehuurde partijen, zoals zzp'ers, een passende beloning voor hun werk. Denk hierbij aan technici, ontwerpers en exposanten. Daarnaast wordt de Fair Pay toegepast op personeel: de veranderingen in de cao waarbij ons museum is aangesloten, worden doorgevoerd in de beloning. Dit geldt ook voor indexeringen en het betalen van overwerk voor de betreffende loonschalen.

Bestuur Stichting Natuurhistorisch Museum Rotterdam en toepassing Governance Code Cultuur

Het bestuur van de stichting heeft in 2022 zoals gebruikelijk vijfmaal vergaderd. Deze vergaderingen werden bijgewoond door de adjunct-directeur.

De jaarstukken 2022 werden in de vergadering van 21 maart 2023 goedgekeurd en vastgesteld. Het bestuur functioneerde goed en de onderlinge samenwerking tussen de bestuursleden en het contact met de museumdirectie verliep goed. In de eerste vergadering van 2022 heeft een evaluatie plaatsgevonden van het functioneren van het bestuur. Wegens aflopen van zijn tweede termijn trad bestuurslid Maarten Frens af. In zijn plaats werd Tokameh Mahmoudi bestuurslid. De volledige samenstelling van het bestuur wordt in de bijlage vermeld.

De stichting werkt sinds haar oprichting (in 1986) met het bestuur-model (een onbezoldigd bestuur en een bezoldigde directie). Dit model voldoet goed bij de uitvoering van het statutaire doel van de stichting (verzamelen, beheren, exposeren, educatie, voorlichting en onderzoek), de eenvoudige organisatiestructuur, het aantal medewerkers en het aantal betrokken vrijwilligers. Daarnaast werkt de stichting met een overzichtelijk budget en is de museumorganisatie stabiel.

Het bestuur bestaat uit leden met verschillende professionele achtergronden uit voor de museumorganisatie relevante velden zoals onderwijs & wetenschap, ICT, cultuur, rechtswetenschap, financiën en management. Richtsnoer daarbij is dat deze aanvullend zijn op de reeds in de organisatie aanwezige expertises en competenties. De statuten en het bestuursreglement zijn zodanig dat naleving van de acht principes van de Governance Code Cultuur gewaarborgd is. Op het punt van diversiteit is de man-vrouw verhouding met 2 mannen en 5 vrouwen wat scheef, maar is de etnisch-culturele diversiteit verbeterd.

Uit het jaarverslag blijkt hoe de principes van de Governance Code Cultuur

2019 worden toegepast. Vrijwel alle aanbevelingen worden gevolgd. Een aantal aanbevelingen is niet van toepassing omdat deze uitsluitend betrekking hebben op het Raad van Toezicht model (principe 4, aanbevelingen 2, 3, 4, 5 en 6). Een aantal aanbevelingen wordt niet (volledig) gevolgd (principe 5, onderzoek belangrijke belanghebbenden en eventueel periodiek overleg; principe 6, interne gedragscode; principe 7, contacten externe financiers; principe 8, openbaarmaking vacatures bestuur en profielschetsen bestuursleden). Ten aanzien van die aanbevelingen wordt onderzocht of en hoe deze binnen de organisatie van Het Natuurhistorisch op een zinvolle wijze kunnen bijdragen aan de uitvoering van de Governance Code.

Het bestuur heeft op 28 november 2022 een bestuursreglement vastgesteld. Hierin is opgenomen dat het bestuur zijn functioneren jaarlijks, bij voorkeur in de eerste vergadering van het jaar, evalueert. Dit geschiedt deels zonder aanwezigheid van de directie en deels in aanwezigheid van de directie. Eens in de drie jaar wordt dit gedaan onder leiding van een externe deskundige. De uitvoering van het beleid met betrekking tot de risicobeheersing en controle berust bij de penningmeester.

Collectie Adviesraad (CAr)

De taak van de CAr is om het stichtingsbestuur gevraagd en ongevraagd te adviseren over onderwerpen aangaande de collectie, met name waar verwerving en afstoting aan de orde is. De CAr kwam in 2022 twee keer bijeen. De voorzitter van de CAr, Fred de Ruijter, heeft zijn functie in het verslagjaar neergelegd en ook Kees Heij en Frans Sliker verlieten de raad.

BUREAU STADSNATUUR

Algemeen

Er is in Nederland een groeiende behoefte aan (toegepast) ecologisch advies. De vraag was al hoog in relatie tot toetsing en advies voor beleid en beheer (met natuurmeetnetten en beheeradviezen) en werd vervolgens groter door de woningopgave (sloop en nieuwbouw). Maar vanwege de sterk stijgende energieprijzen en het landelijke klimaatbeleid met de wens tot CO₂-reductie, is de vraag nog groter geworden. Er moet namelijk op grote schaal na-isolatie van woningen plaatsvinden en daarbij spelen soms conflicten met beschermde gebouwbewonende soorten. Dit betreft met name vleermuizen, huismus en gierzwaluw die veel vóórkomen in stedelijk gebied. Voor de isolatie en renovatie is ecologisch onderzoek en advies nodig, waarbij Bureau Stadsnatuur veel meer vragen voor onderzoeken krijgt dan we aankunnen. Aan werk geen gebrek. Daarom is in 2022 het team uitgebreid met Mayke de Vos. Met de studie toegepaste biologie heeft zij veldwerkervaring met diverse soortgroepen. Het team ecologen is daarmee gegroeid tot 9 personen en samen met een administratief medewerker kunnen we als bureau daarmee veel verschillende onderzoeken in de Randstad uitvoeren.

De missie van het bureau is onveranderd: bevorderen van biodiversiteit in de urbane leefomgeving, met als basis een omvangrijke kennis van de Nederlandse flora

en fauna en van ecologische verbanden tussen die soorten, in wisselwerking met de mens.

Geleverde diensten

In 2022 zijn er 196 projecten uitgevoerd voor 85 verschillende opdrachtgevers. Bijna de helft van de opdrachtgevers bestaat uit bedrijven zoals projectontwikkelaars of architectenbureaus, bijna 20% is semioverheid of terreinbeheerder, meer dan 15% is gemeente, bijna 10% is een woningbouwcoöperatie en zo'n 5% bestaat uit andere overheden. Dit leverde 135 rapporten en notities op die door Bureau Stadsnatuur zijn geschreven. Bij overige projecten is input van Bureau Stadsnatuur gebruikt of bestond een project uit een ander type product dan een rapport.

Voorbeelden van diensten die Bureau Stadsnatuur geleverd heeft zijn:

- Onderzoek door middel van literatuurstudie en veldbezoeken;
- Advisering beheer, zoals het maken van maikaarten ter bevordering van biodiversiteit;
- Advisering natuurinclusief ontwerp, zoals meewerken aan een natuurinclusief gebouw of woonwijk;
- Advisering beleid, zoals in een groenplan;
- Analyse van data, zoals van een lange meetreeks uit een meetnet;
- Ecologische begeleiding, zoals bij de uitvoering van een renovatieproject van woningen;
- Vervaardigen van (online) kaarten, zoals een online kaart met de verspreiding van Aziatische duizendknopen;
- Schrijven van rapportages, zie Bijlage 'Rapporten Bureau Stadsnatuur' voor een kleine selectie;
- Geven van gastcolleges, interviews, presentaties voor universiteit, hogeschool, natuurgroepen en de media;
- Begeleiding van diverse studenten, zoals meeloopstages, afstudeerstages of een master;
- Consult voor ontwerpers of groengroepen met uiteenlopende vragen.

Stages

Bureau Stadsnatuur heeft in 2022 drie stagiairs gefaciliteerd:

- Birgit Leidekker (CML universiteit Leiden, opleiding biologie) deed onderzoek naar biodiversiteit in halfverharding. Zij maakte vegetatie-opnames van grastegels waarop geparkeerd wordt. De uitkomsten hiervan worden nog gepubliceerd maar zijn hoopgevend: er groeit meer in de halfverharding dan vermoed werd.
- Fianne Bakker (Aeres Hogeschool, opleiding lerarenopleiding biologie) deed onderzoek naar de grote modderkruiper in Rotterdam. Hierbij vergeleek zij onderzoek met schepnet versus onderzoek via e-DNA.
- Femke Schreuder (HAS Hogeschool, opleiding toegepaste biologie) deed onderzoek naar bodemecologie in een aantal parken in Rotterdam. Daarbij is

een relatie gezocht met bodemverontreiniging en het voorkomen van flora en fauna als indicator.

Bijzondere projecten en activiteiten

Een greep uit bijzondere projecten en activiteiten in 2022:

Bureau Stadsnatuur heeft intensief samengewerkt met filmmaker Rik van der Linden, die een prachtige televisieserie genaamd Grijsgroen maakte. Daarin wordt in elke aflevering een stukje stadsnatuur uitgediept. In diverse afleveringen ging een ecooloog van Bureau Stadsnatuur mee op onderzoek. De serie is uitgezonden door RTV Rijnmond en zal ook in het kader van de tentoonstelling Nationaal Park Rotterdam benut worden.

Bij de tentoonstelling Nationaal Park Rotterdam, die in 2022 werd voorbereid (en in 2023 in het museum geopend wordt), zijn diverse ecologen van Bureau Stadsnatuur betrokken. Zowel voor het selecteren en verzamelen van materiaal als het leveren van content en het schrijven van teksten. Aan de tentoonstelling worden diverse activiteiten gekoppeld die deels door de ecologen uitgevoerd zullen worden, zoals excursies door de Rotterdamse stadsnatuur.

In Utrecht wordt een natuurinclusieve wijk in de Merwedekanaalzone ontwikkeld. Bureau Stadsnatuur adviseert hierbij op het gebied van ecologie. Het is erg inspirerend om met ontwerpers en vele anderen te werken aan een zeer vooruitstrevende woonwijk.

Voor Gemeente Rotterdam is een ecooloog een aantal uur per week ingehuurd voor de controle van bomen. Hierbij wordt gekeken naar beschermde situaties vanuit de Wet natuurbescherming en wanneer nodig wordt er nader onderzoek uitgevoerd naar het gebruik van de bomen door vleermuizen en vogels. Daarmee wordt er voldaan aan de Zorgplicht vanuit de wet.

Voor het ministerie van LNV neemt Bureau Stadsnatuur deel aan de Klankbordgroep Groen in de Stad en voor RVO in de denktank voor de oplossing van na-isolatie en renovatie in relatie tot vleermuizen. Voor de provincie Zuid-Holland dachten we mee bij het opstellen van de provinciale Biodiversiteitsambities.

Voor Gemeente Rotterdam is gewerkt aan de uitvoering van een natuurmeetnet voor Stadsbeheer en is gewerkt aan een grote data-analyse van meer dan 10 jaar natuurdata. Dit heeft geleid tot een Natuurindicatiekaart en tot de opzet van een nieuw natuurmeetnet voor de komende jaren. De uitvoering van dat natuurmeetnet zal in 2023 op de markt getenderd worden voor uitvoering.

In mei was het druk. Garry Bakker en Marvin Groen presenteerden de Natuurindicatiekaart aan het Programmteam Biodiversiteit van de Gemeente Rotterdam. Garry Bakker sprak op het Rotterdamse biodiversiteitssymposium over de

Natuurindicatiekaart en de voorstellen die door Bureau Stadsnatuur gedaan zijn voor een stadsbreed natuurmeetnet. Ook organiseerden we een tweedaagse excursie voor studenten van Natuurinvest (opleiding Ecologische tuin- en landschapsinrichting) uit Brussel. Hierbij is een tour gemaakt door Rotterdam langs projecten in relatie tot klimaatadaptatie, landschap en biodiversiteit.

In het voorjaar hebben Wouter Moerland en Niels de Zwarte meegewerkt aan filmopnames voor de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid, over natuuronderzoek in de stad.

Samen met bureau Walden Studio heeft Bureau Stadsnatuur gewerkt aan de ontwikkeling van een Stadsstruik. Dit is een project waarbij geëxperimenteerd wordt om op een klein oppervlak een mobiele struikachtige situatie te ontwikkelen, ten bate van met name huismus. Plaatsing zal in 2023 gaan gebeuren.

Voor Havenbedrijf Rotterdam is een opzet gemaakt voor een uitbreiding van het natuurmeetnet in het havengebied, waarbij HbR dit als een zogenaamde KPI opneemt. Dit betekent dat er in de komende jaren een aantoonbare verbetering aan biodiversiteit behaald moet worden. Bureau Stadsnatuur heeft hiervoor concrete meetlocaties aangedragen waarbij ook beheeradviezen gegeven gaan worden. Vanwege het uitkomen van de film Wild Port of Europe heeft Niels de Zwarte een interview gegeven in het blad van de IVN (februarinummer) samen met regisseur Willem Berents. Bureau Stadsnatuur heeft de afgelopen jaren meegewerkt aan de film door advies te geven en natuurkennis te delen met de makers.

In de zomer van 2022 is een groot onderzoek uitgevoerd in delen van Zuid-Holland naar het voorkomen van meervleermuizen. Samen met de ecologische bureaus Viridis en Ecoresult is een groot gebied onderzocht voor de provincie Zuid-Holland.

Wouter Moerland deed onderzoek naar groene daken in Amsterdam (project Resilio) samen met onderzoekers van de WUR. Het ging hierbij om de soortgroepen vleermuizen, wilde bijen, nachtvlinders en planten.

Het project Hidden Biodiversity (Verborgene Stadsnatuur) heeft in 2022 eindelijk de kick off gehad en is gestart. Dit is een samenwerking met diverse universiteiten waarbij Bureau Stadsnatuur partner is. Doel is het in kaart brengen, kennis opdoen en uitdragen over de biodiversiteit in de bodem en van organismen zoals korstmossen, in stedelijk gebied. In 2023 zal ook in Rotterdam onderzoek uitgevoerd worden.

Eind oktober was Niels de Zwarte dagvoorzitter van de landelijke vleermuizensymposium (de VLEN-dag) waarbij in een hoog tempo de nieuwste kennis van Nederland voorbij komt rondom onderzoek naar vleermuizen.

Remko Andeweg gaf in november een gastles over invasieve exoten en Japanse duizendknoop voor Academie voor Bouwkunst Amsterdam.

Tot slot zijn er allerlei lezingen en gastcolleges gegeven door Niels de Zwarte: in januari gastcollege urbane ecologie voor de HAS Den Bosch, in maart lezing stadsnatuur voor KNNV Amersfoort, in die maand ook hoofdspreker op het congres Groenwaarde Rotterdam, in april gastcollege urbane ecologie voor universiteit Leiden en een lezing stadsnatuur voor Raad van Kerken Gouda, in juni cursusavond stadsnatuur voor de Bomenbond Leiden en die maand een lezing over havennatuur voor Ministerie van LNV, in september een lezing stadsnatuur voor Klimaattafel Wassenaar en die maand een gastcollege urbane ecologie voor Bouwkunde Hogeschool Rotterdam, in oktober gastcollege urban ecology voor de Erasmus University College met excursie en een lezing stadsnatuur voor KNNV Gouda, in november een lezing over vleermuizen voor Natuur- en Vogelwacht 'De Alblasserwaard' en in december is er een workshop natuurinclusief bouwen met Heijmans georganiseerd in het museum (ten behoeve van het tentoonstellingsproject Nationaal Park Rotterdam).

2 Jaarrekening 2022

BALANS PER 31 DECEMBER 2022

(na resultaatbestemming)

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>		<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
	€	€		€	€
<u>ACTIVA</u>			<u>PASSIVA</u>		
<i>Vaste activa</i>			<i>Eigen Vermogen</i>		
Immateriële vaste activa	12.893	17.581	Algemene Reserve	310.918	360.258
Materiële vaste activa	186.605	116.181	Bestemmingsreserve	367.673	284.871
	<u>199.498</u>	<u>133.762</u>	Bestemmingsfonds	10.816	10.816
				<u>689.407</u>	<u>655.945</u>
<i>Vlottende activa</i>					
Vorraden	10.389	9.214			
Vorderingen	268.733	238.719			
Liquide middelen	520.848	825.640			
	<u>799.970</u>	<u>1.073.573</u>	Kortlopende schulden	310.061	551.390
	<u>999.468</u>	<u>1.207.335</u>		<u>999.468</u>	<u>1.207.335</u>

WINST- EN VERLIESREKENING 2022

	Begroting 2022	Verslag 2022	Verslag 2021
	€	€	€
BATEN			
Opbrengsten			
Bruto marge	243.500	234.104	113.873
Overige opbrengsten	815.000	1.012.759	901.153
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	1.058.500	1.246.863	1.015.026
Subsidies	893.800	992.723	883.837
Schenken	100.000	240.906	20.544
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totaal baten	2.052.300	2.480.492	1.919.407
Lasten			
Personeelslasten	1.614.370	1.540.765	1.375.883
Afschrijving vaste activa	68.000	56.012	69.403
Huisvestingskosten	256.000	261.863	225.121
Museale kosten	54.000	448.677	93.402
Algemene kosten	128.000	138.491	122.006
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totaal	2.120.370	2.445.808	1.885.815
	-68.070	34.684	33.592
Rente baten en soortgelijke opbrengsten	0	0	0
Rente lasten en soortgelijke kosten	0	-1.221	-739
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	-68.070	33.463	32.853
Buitengewone baten			
Resultaat	-68.070	33.463	32.853
Toevoeging aan bestemmingsfonds	0	0	0
Onttrekking aan bestemmingsfonds	0	0	0
Toevoeging aan bestemmingsreserve	-16.000	-257.432	-165.111
Onttrekking aan bestemmingsreserve	84.000	174.629	78.533
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Mutatie vrije reserve	-70	-49.340	-53.725

KASSTROOMOVERZICHT 2022

		Verslag 2022	Verslag 2021
	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten			
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening		34.684	33.592
<i>Aanpassingen voor</i>			
Afschrijvingen op vaste activa	56.012	56.012	69.403
<i>Verandering in werkkapitaal</i>			
Vorraden	-1.175		1.813
Vorderingen	-30.014		27.414
Kortlopende schulden	-241.330		262.900
		-272.519	292.127
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		-181.823	395.122
Betaalde interest	-1.221	-1.221	-739
Kasstroom uit operationele activiteiten		-183.044	394.383
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Investerings materiële vaste activa	-121.748		-49.755
Desinvesteringen materiële vaste activa	0		643
		-121.748	-49.112
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
	-		-
		0	0
Netto kasstroom		<u>-304.792</u>	<u>345.271</u>

Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:

	Verslag 2022	Verslag 2021
Stand per 1 januari	825.640	480.367
Mutatie boekjaar	-304.792	345.273
Stand per 31 december	<u>520.848</u>	<u>825.640</u>

TOELICHTING OP DE BALANS

Algemene toelichting

Activiteiten

Oprichting

De Stichting Natuurhistorisch Museum Rotterdam is statutair opgericht per 25 maart 1986 en is gevestigd te Rotterdam.

Doelstelling en activiteiten

De Stichting Natuurhistorisch Museum Rotterdam heeft statutair als doel het beheren, exploiteren en in stand houden van een museum voor natuur en natuurhistorie te Rotterdam en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords.

Middelen

De Stichting verkrijgt haar middelen met name door:

- het stichtingskapitaal;
- subsidies;
- giften, legaten en erfstellingen;
- renten en andere revenuen van het kapitaal van de stichting;
- alle andere verkrijgingen en baten, waaronder verkoop van toegangsbewijzen, zaalverhuur, verrichten van onderzoek en organisatie van educatieve activiteiten.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2022, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2022.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatsbepaling

Algemeen

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de ontvangen subsidies en de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en verrichtte diensten enerzijds, en anderzijds de kosten en andere lasten van het jaar, gewaardeerd tegen historische kostprijs. De resultaten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd, de verliezen reeds zodra zij voorzienbaar zijn.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Presentatie- en functionele valuta

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat tevens de functionele valuta is van de stichting.

Gebruik van schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Het betreft voornamelijk de waardering van voorraad en debiteuren.

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa worden in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige voordelen die dat actief in zich bergt, zullen toekomen aan de onderneming en de kosten van dat actief betrouwbaar kunnen worden vastgesteld. De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs, verminderd met cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen.

De uitgaven na eerste verwerking van een gekocht of zelf vervaardigd immaterieel vast actief worden toegevoegd aan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs als het waarschijnlijk is dat de uitgaven zullen leiden tot een toename van de verwachte toekomstige economische voordelen en de uitgaven en de toerekening aan het actief op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld. Als niet wordt voldaan aan de

voorwaarden voor activering worden de uitgaven verantwoord als kosten in de winst- en-verliesrekening.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen over de geschatte economische levensduur, of lagere bedrijfswaarde. De vervaardigingsprijs bestaat uit de aanschaffingskosten van grond- en hulpstoffen en kosten die rechtstreeks toerekenbaar zijn aan de vervaardiging inclusief installatiekosten.

Onderhoudsuitgaven worden slechts geactiveerd als zij de gebruiksduur van het object verlengen en/of leiden tot toekomstige prestatie-eenheden met betrekking tot het object. Ter zake van verwachte kosten van periodiek groot onderhoud aan gebouwen, installaties heeft het bestuur bestemmingsreserves gevormd.

Eventuele subsidies op investeringen worden in mindering gebracht op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs van de activa waarop de subsidies betrekking hebben. Uitgaven voor collectie zijn en worden niet geactiveerd.

Vorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingprijs dan wel lagere marktwaarde voor zover nodig onder aftrek van een voorziening voor incourantheid.

Vorderingen

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Een eventuele afwaardering op de vorderingen wordt in aanmerking genomen op grond van verwachte oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde en bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden.

Eigen vermogen

Onder het eigen vermogen worden de algemene reserves, de bestemmingsreserves en de bestemmingsfondsen gepresenteerd.

Algemene reserve

De algemene reserve bestaat uit de reserves die ter vrije beschikking staan van het Bestuur.

Bestemmingsreserve

Indien een beperkte bestedingsmogelijkheid door het Bestuur is aangebracht, dan is het betreffende afgezonderde deel van het eigen vermogen aangeduid als bestemmingsreserve.

Bestemmingsfonds

Indien een beperkte bestedingsmogelijkheid is aangebracht vanwege bepaalde voorwaarden die door derde partijen zijn gesteld, dan is het aldus afgezonderde deel van het eigen vermogen aangeduid als bestemmingsfonds. Het Bestuur kan hier niet vrij over beschikken.

Schulden

Kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde en hebben een looptijd korter dan twaalf maanden.

Opbrengstverantwoording

Opbrengsten uit de levering van goederen worden verwerkt zodra alle belangrijke rechten en risico's met betrekking tot de eigendom van de goederen zijn overgedragen aan de koper.

Verantwoording van opbrengsten uit de levering van diensten geschiedt naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

Netto omzet

Netto omzet omvat de opbrengsten uit levering van goederen en diensten onder aftrek van kortingen en dergelijke en van over de omzet geheven belastingen.

Kostprijs van de omzet

Onder kostprijs van de omzet wordt in dit verband verstaan de aan de omzet toe te rekenen directe kosten.

Subsidies

Exploitatiesubsidies worden ten gunste van de winst-en-verliesrekening van het jaar gebracht ten laste waarvan de gesubsidieerde bestedingen komen of waarin de opbrengsten zijn gedeerd of het exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De vooruit ontvangen bedragen zijn kortlopend en worden onder de overlopende passiva opgenomen.

Afschrijvingen vaste activa

Materiële en immateriële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de economische levensduur worden de toekomstige afschrijvingen aangepast. Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn opgenomen onder de afschrijvingen.

Personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden als last in de winst-en-verliesrekening verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen.

Voor doorbetaling tijdens ziekte heeft de Stichting een verzuimverzekering afgesloten bij ASR Schadebeheer N.V.

Pensioenregeling

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan de pensioenuitvoerder verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen.

Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Het Natuurhistorisch heeft de aan het personeel toegezegde pensioenregeling bij het ABP verwerkt alsof er sprake is van een toegezegde bijdrageregeling. Onder een "toegezegde pensioenregeling" wordt verstaan een regeling waarbij aan de werknemers een pensioen wordt toegezegd, waarvan de hoogte afhankelijk is van leeftijd, salaris en dienstjaren.

In geval van een tekort bij het ABP heeft de Stichting Natuurhistorisch Museum Rotterdam geen verplichting tot het doen van aanvullende bijdragen, anders dan hogere toekomstige premies. Het ABP heeft de uitvoering van de pensioenregeling per 1 maart 2008 ondergebracht in een zelfstandige uitvoeringsorganisatie APG Algemene Pensioen Groep N.V. (kortweg APG).

Verzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico valt onder deze pensioenregeling.

De dekkingsgraad is in 2022 gestegen van 110,6% naar 124,2% en de beleidsdekkingsgraad (gemiddelde van 12 maanden) was 110,9%.

Leasing

De Stichting kan financiële en operationele leasecontracten afsluiten. Een leaseovereenkomst waarbij de voor- en nadelen verbonden aan het eigendom van het leaseobject geheel of nagenoeg geheel door de lessee worden gedragen, wordt aangemerkt als een financiële lease. Alle andere leaseovereenkomsten classificeren als operationele leases. Bij de leaseclassificatie is de economische realiteit van de transactie bepalend en niet zozeer de juridische vorm. Classificatie van de lease vindt plaats op het tijdstip van het aangaan van de betreffende leaseovereenkomst.

Operationele leases

Als de Stichting optreedt als lessee in een operationele lease, wordt het leaseobject niet geactiveerd. Vergoedingen die worden ontvangen als stimulering voor het afsluiten van een overeenkomst worden verwerkt als een vermindering van de leasekosten over de leaseperiode. Leasebetalingen en vergoedingen inzake operationele leases worden lineair over de leaseperiode ten laste respectievelijk ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht, tenzij een andere toerekeningsystematiek meer representatief is voor het patroon van de met het leaseobject te verkrijgen voordelen.

Belastingen

De Stichting is momenteel niet onderworpen aan de heffing van vennootschapsbelasting.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva.

Gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en die blijken tot aan de datum van het opmaken van de jaarrekening worden verwerkt in de jaarrekening.

Gebeurtenissen die geen nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum worden niet in de jaarrekening verwerkt. Als dergelijke gebeurtenissen van belang zijn voor de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening, worden de aard en de geschatte financiële gevolgen ervan toegelicht in de jaarrekening.

Immateriële vaste activa

Stand 1 januari 2022	€
Aanschafwaarde	23.442
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-5.861</u>
Boekwaarde 1 januari 2022	<u>17.581</u>
Afschrijvingen	-4.688
Stand per 31 december 2022	
Aanschafwaarde	23.442
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-10.549</u>
Boekwaarde 1 januari 2022	<u>12.893</u>

Dit betreft geactiveerde historische kosten die zijn gemaakt voor grafisch ontwerp, gebruiksvriendelijkheid, e-ticketshop, tweetaligheid en programmering van de website. Hiervoor zijn facturen ontvangen van een extern bureau. In 2022 zijn geen investeringen gedaan.

Materiële vaste activa

[x 1 €]	Verbouwingen	Inventaris	apparatuur	Totaal
Stand 1 januari 2022				
Aanschafwaarde	191.317	68.579	65.964	325.860
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-132.168</u>	<u>-45.952</u>	<u>-31.559</u>	<u>-209.679</u>
Boekwaarde 1 januari 2022	<u>59.149</u>	<u>22.627</u>	<u>34.405</u>	<u>116.181</u>
Investeringen	105.261	11.066	5.421	121.748
Desinvesteringen	-	-	-	-
Afschrijvingen	-25.218	-10.636	-15.470	-51.324
Stand per 31 december 2022				
Aanschafwaarde	296.578	79.645	71.385	447.608
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-157.386</u>	<u>-56.588</u>	<u>-47.029</u>	<u>-261.003</u>
Boekwaarde 1 januari 2022	<u>139.192</u>	<u>23.057</u>	<u>24.356</u>	<u>186.605</u>

Aanschaffingen kleiner dan € 500 worden niet geactiveerd. Ter dekking van toekomstige afschrijvingslasten is een bestemmingsreserve voor de gehele boekwaarde van de vaste activa gevormd.

Gedurende het boekjaar is alle verlichting vervangen door LED lampen en zijn er investeringen gedaan in nieuwe noodverlichting in het pand.

De Parkzaal is grondig gerenoveerd met het opknappen van de vloer, schilderwerk en de aanleg van nieuwe elektra. Ook is een vaste stalen trap voor de tentoonstellingsruimte Oerwalvissen ontworpen en geïnstalleerd.

Voor de medewerkers zijn een aantal laptops aangeschaft, alsmede energiezuinige apparatuur in de keuken.

Voorraden

De voorraden zijn op de balans per 31 december 2022 opgenomen voor een totaalbedrag van € 13.852. Dit betreft met name de winkelvoorraad boeken, posters etc. Op deze voorraad is een voorziening voor incourantheid van € 3.463 in mindering gebracht. Bureau Stadsnatuur heeft een aantal gierzwaluwkasten en vleermuiskasten op voorraad die gebruikt worden voor de projecten.

Vorderingen

	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Debiteuren	168.913	160.902
Nog te ontvangen baten	61.031	31.537
Vooruitbetaalde posten	38.789	46.280
	<hr/>	<hr/>
Totaal	268.733	238.719
	<hr/>	<hr/>

De fluctuaties in de debiteurenstand over de verschillende boekjaren heen zijn het gevolg van de facturatie rondes van uitstaande projecten van Bureau Stadsnatuur. Geen van de posten is dermate oud dat een voorziening voor oninbaarheid hoeft te worden opgenomen. Ook is geen sprake van betwiste facturen.

Liquide middelen

	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
ING spaarrekening	334.191	334.191
ING rekening courant	176.461	477.343
ING kleine uitgaven	3.687	5.218
Multisafepay	826	-
Kasgelden	4.378	8.459
Gelden onderweg	1.305	429
	<hr/>	<hr/>
	520.848	825.640
	<hr/>	<hr/>

De liquide middelen staan geheel ter vrije beschikking van de Stichting.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat in 2022 uit de algemene reserve, de bestemmingsfondsen Edgar Donckerprijs en Nationaal Park Rotterdam, de bestemmingsreserve afschrijving vaste activa en de bestemmingsreserve onderhoud gebouwen.

Algemene reserve

Overzicht verloop in 2021:

	€
Stand 1 januari 2021	413.982
Mutatie in 2021	
Resultaat na bestemming	-53.725
Stand 31 december 2021	<u>360.258</u>

Overzicht verloop in 2022:

	€
Stand 1 januari 2022	360.258
Mutatie in 2022	
Resultaat na bestemming	-49.340
Stand 31 december 2022	<u>310.918</u>

De overige algemene reserve wordt aangehouden voor de grotere toekomstplannen die het Bestuur samen met de Directie aan het ontwikkelen is, om zo het museum ook op de lange termijn aantrekkelijk te houden.

Bestemmingsreserve onderhoud gebouwen

Overzicht verloop in 2021:

	€
Stand 1 januari 2021	44.239
Mutatie in 2021	
Onttrekking	-9.130
Dotatie	116.000
Stand 31 december 2021	<u>151.109</u>

Overzicht verloop in 2022:

	€
Stand 1 januari 2022	151.109
Mutatie in 2022	
Onttrekking	-118.617
Dotatie	16.000
Stand 31 december 2022	<u>48.492</u>

In 2013 zijn nieuwe afspraken gemaakt met de eigenaar van het pand aan de Westzeedijk. In ruil voor een structurele verlaging van de huursom, zijn via een demarcatie extra onderhoudsverplichtingen overgenomen door Het Natuurhistorisch. Het nominale bedrag van de korting bij aanvang (€ 16.000) wordt jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve. Het bedrag van de werkelijke onderhoudsuitgaven wordt onttrokken aan deze reserve.

Het Bestuur heeft vorig jaar besloten een bedrag van € 100.000 toe te voegen voor een grote renovatie van de Parkzaal, die in 2022 is afgerond.

Bestemmingsreserve Afschrijving vaste activa

Overzicht verloop in 2021:

	€
Stand 1 januari 2021	154.054
Mutatie in 2021	
Onttrekking	-69.403
Dotatie	49.111
Stand 31 december 2021	<u>133.762</u>

Overzicht verloop in 2022:

	€
Stand 1 januari 2022	133.762
Mutatie in 2022	
Onttrekking	-56.012
Dotatie	121.748
Stand 31 december 2022	<u>199.498</u>

De totale omvang van de reserve is gelijk aan de totale boekwaarde van de materiële en immateriële vaste activa.

Bestemmingsfonds Edgar Donckerprijs

Overzicht verloop in 2021:

	€
Stand 1 januari 2021	10.816
Mutatie in 2021	
Onttrekking	-
Dotatie	-
Stand 31 december 2021	<u>10.816</u>

Overzicht verloop in 2022:

	€
Stand 1 januari 2022	10.816
Mutatie in 2022	
Onttrekking	-
Dotatie	-
Stand 31 december 2022	<u>10.816</u>

Op het aan het museum geschonken prijzengeld van de Edgar Donckerprijs rusten door de schenkers aan te wijzen bestedingsverplichtingen. De ontvangen bedragen zijn gedoteerd aan het bestemmingsfonds. De uit deze gelden gedane uitgaven worden aan dit fonds onttrokken.

Bestemmingsfonds Nationaal Park Rotterdam

Overzicht verloop in 2022:

	€
Stand 1 januari 2022	0
Mutatie in 2022	
Onttrekking	-
Dotatie	119.683
Stand 31 december 2022	<u>119.683</u>

In 2022 is een legaat ontvangen (zie toelichting bij Schenkingen). De dotatie aan het bestemmingsreserve betreft het nog te besteden bedrag in 2023 voor de tentoonstelling "Nationaal Park Rotterdam".

Aansprakelijk vermogen

Het aansprakelijk vermogen per 31 december 2022 bedraagt € 689.407 (het totale eigen vermogen).

Resultaatbestemming 2022

Stichting Natuurhistorisch Museum Rotterdam heeft in 2022 een positief resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening gehaald van € 33.463.

Aan de bestemmingsreserve Onderhoud Gebouwen wordt € 16.000 toegevoegd en € 118.617 onttrokken.

Aan de bestemmingsreserve afschrijvingen vaste activa worden de uitgaven voor de investeringen ad € 121.748 toegevoegd. De afschrijvingen ad € 56.012 worden aan deze reserve onttrokken.

Aan het bestemmingsfonds Nationaal Park Rotterdam wordt € 119.683 toegevoegd.

Aan de algemene reserve wordt € 49.340 onttrokken.

Kortlopende schulden

	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Crediteuren	10.575	22.776
Loonheffingen	82.142	64.999
Te betalen pensioenpremie	18.524	17.838
Reservering vakantiegeld/dagen	96.398	79.645
Omzetbelasting	34.236	34.512
Vooruit ontvangen bedragen	31.337	286.417
Overige nog te betalen kosten	36.849	45.203
	<hr/>	<hr/>
Totaal	310.061	551.390

Eind 2022 is € 31.228 vooruit gefactureerd door Bureau Stadsnatuur. De tegenprestaties hiervoor worden in 2022 geleverd.

Voor de grote tentoonstelling "Het beest in ons" is voorgaand jaar € 171.970 vooruit ontvangen van verschillende partijen: deze tentoonstelling is in 2022 ontwikkeld en geopend. Van het Mondriaanfonds was een bedrag ontvangen van € 50.000 voor de tijdelijke aanstelling van een Kwartiermaker Diversiteit en Inclusie. Deze is inmiddels aangesteld.

De kortlopende schulden hebben allen een resterende looptijd van korter dan een jaar.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen*Meerjarige financiële verplichtingen*

Er zijn langlopende onvoorwaardelijke verplichtingen aangegaan ter zake van operationele leasing. De Stichting heeft huurcontracten afgesloten voor de huur van 2 panden. Het huurcontract voor de Westzeedijk is per 1 januari 2022 stilzwijgend verlengd. De verwachte lasten komend jaar zijn € 150.000.

Daarnaast heeft de stichting een huurcontract afgesloten met Canon voor het gebruik van MFC's. Dit contract loopt 78 maanden tot 1 januari 2028. De jaarlijkse indexatie is gelinkt aan het Centraal Bureau voor de Statistiek en de verwachte kosten voor 2023 zijn € 33.000.

De operationele leasekosten worden lineair over de leaseperiode in de winsten-verliesrekening verwerkt.

TOELICHTING OP DE WINST-EN-VERLIESREKENING

Resultaat 2022

2022 is afgesloten met een positief resultaat van € 33.463 tegenover een begroot verlies van € 68.070. Door bijzondere omstandigheden waren de loonkosten lager dan begroot. De netto omzet is iets hoger dan begroot. Gelukkig hebben de bezoekers na de COVID sluitingen de afgelopen jaren de weg naar het museum weer weten te vinden.

Bruto marge	Begroting 2022	Verslag 2022	Verslag 2021
	€	€	€
<i>Netto omzet</i>			
Omzet entreegelden	190.000	205.953	103.525
Omzet winkel	40.000	41.669	20.914
Verhuur Hoboken Salon	25.000	24.657	3.825
Opbrengst activiteiten	60.000	29.607	25.212
	<u>315.000</u>	<u>301.886</u>	<u>153.476</u>
<i>Kostprijs omzet</i>			
Inkopen entree	30.000	32.367	26.011
Inkopen winkel	25.000	23.258	10.214
Inkopen Hoboken Salon	10.000	6.875	1.002
Inkopen activiteiten	6.500	5.282	2.376
	<u>71.500</u>	<u>67.782</u>	<u>39.603</u>
<i>Bruto marge</i>	243.500	234.104	113.873
Overige opbrengsten	Begroting 2022	Verslag 2022	Verslag 2021
	€	€	€
Omzet Bureau Stadsnatuur	825.000	821.687	958.507
af: Werk door derden	60.000	88.488	96.764
	<u>765.000</u>	<u>733.199</u>	<u>861.743</u>
Overige bijdrage private middelen ('sponsors')	50.000	279.560	39.410
	<u>815.000</u>	<u>1.012.759</u>	<u>901.153</u>

Bureau Stadsnatuur heeft een goede omzet gedraaid, conform begroting. Er is wel meer ingehuurd voor de uitvoering van het werk, vanwege ziekte en ouderschapsverlof in het team van ecologen.

Subsidies	Begroting 2022	Verslag 2022	Verslag 2021
	€	€	€
Exploitatie subsidie gemeente Rotterdam	801.500	881.473	844.278
Overige subsidies	92.300	111.250	39.559
	<u>893.800</u>	<u>992.723</u>	<u>883.837</u>

Een belangrijke bron van inkomsten voor de stichting betreft de exploitatiesubsidie van de gemeente Rotterdam. Hiervan is € 819.500 reguliere subsidie en € 43.300 ten behoeve van Fair Pay van medewerkers in de cultuursector. De afwijking is te verklaren door een indexatie ("accres").

In boekjaar 2022 zijn er drie incidentele subsidies verkregen, te weten

- € 50.000 van Mondriaanfonds voor de medewerker Inclusie en Diversiteit;
- € 60.000 van Mondriaan als tegemoetkoming in het kader van coronamaatregelen; en
- €1.250 van de Hersenstichting voor de ontwikkeling van het prikkelarme programma in het museum.

Schenkeningen	Begroting 2022	Verslag 2022	Verslag 2021
	€	€	€
Waarde schenkingen	100.000	240.906	20.544

In 2022 is een schenking van € 240.000 ontvangen uit een nalatenschap. Deze schenking zal in zijn geheel gebruikt worden voor de productie van de tentoonstelling Nationaal Park Rotterdam die in 2023 zal openen.

Personeelskosten	Begroting 2022 €	Verslag 2022 €	Verslag 2021 €
Lonen en salarissen	1.155.500	1.061.716	989.627
Sociale lasten	231.100	230.519	190.998
Pensioenlasten	161.770	167.045	150.502
	<u>1.548.370</u>	<u>1.459.280</u>	<u>1.331.127</u>
Uitzendkrachten	0	0	0
Vrijwilligers	25.000	11.500	8.410
Reis- en verblijfskosten	26.000	29.606	23.320
overige personeelslasten	15.000	40.379	13.026
	<u>66.000</u>	<u>81.485</u>	<u>44.756</u>
Totale personeelskosten	1.614.370	1.540.765	1.375.883

De personeelslasten zijn iets gestegen ten opzichte van 2021 als gevolg van periodieke salarisaanpassingen in de functieschalen. Deze stijgingen waren meegenomen in de Meerjarenbegroting voor 2022-2024.

De daadwerkelijke kosten liggen onder de begroting, omdat ziekingeld is ontvangen vanuit de verzuimverzekering en ervoor is gekozen zoveel mogelijk werkzaamheden op te vangen vanuit het huidige personeelsbestand. Hierdoor zijn wel meer overuren geschreven dan voorgaand jaar.

Aantal werknemers

Per 31 december 2022 waren er 24 werknemers in dienst bij de Stichting Natuurhistorisch Museum Rotterdam, samen 20,68 FTE (2021: 23 werknemers, samen 20,41 FTE).

Bezoldiging bestuurders

Het Bestuur van de stichting ontvangt geen vergoeding.

Voor de vergoedingen van de directeur en adjunct-directeur geldt de verplichting tot openbaarmaking op basis van de WNT.

Gegevens 2022		
bedragen x € 1	C.W. Moeliker	N. de Zwarte
Functiegegevens	directeur	adjunct directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2022	Onbepaalde tijd	Onbepaalde tijd
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	94.920	83.970
Beloningen betaalbaar op termijn	16.070	13.875
<i>Subtotaal</i>	<i>110.190</i>	<i>97.844</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	n.v.t.	n.v.t.
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.
Bezoldiging	110.190	97.844
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2021		
bedragen x € 1	C.W. Moeliker	N. de Zwarte
Functiegegevens	directeur	adjunct directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2021	Onbepaalde tijd	Onbepaalde tijd
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	89.669	81.457
Beloningen betaalbaar op termijn	15.450	13,762
<i>Subtotaal</i>	<i>105.119</i>	<i>95.219</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	n.v.t.	n.v.t.
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.
Bezoldiging	105.119	95.219
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.

Het beloningsbeleid van de directie is gebaseerd op de arbeidsvoorwaarden die de gemeente Rotterdam hanteert.

Afschrijving vaste activa

In de winst en verliesrekening zijn begrepen afschrijvingen materiële en immateriële vaste activa.

Duurzame waardeverminderingen hebben zich niet voorgedaan.

Huisvestingskosten	Begroting 2022	Verslag 2022	Verslag 2021
	€	€	€
Huur	137.000	138.813	132.480
Verwarming, elektriciteit en water	33.000	45.678	39.249
Verzekeringen	15.000	7.541	6.726
Heffingen en belastingen	6.000	5.378	-8.953
Schoonmaakkosten	36.000	36.200	31.674
Onderhoud en vervanging	16.000	13.355	9.130
Beveiligingskosten	13.000	14.203	14.081
Overige huisvestingskosten	0	695	734
	<u>256.000</u>	<u>261.863</u>	<u>225.121</u>

In 2022 zijn teruggaven ontvangen van betaalde energiebelasting over voorgaande boekjaren. Per einde van dit boekjaar is het over 2022 terug te ontvangen bedrag opgenomen onder de overlopende activa.

Museale kosten	Begroting 2022	Verslag 2022	Verslag 2021
	€	€	€
Transportkosten	1.000	1.873	748
(Passieve) conservering	10.000	2.999	6.010
Uitbesteed werk	5.000	4.670	2.143
Inrichting tentoonstellingen	25.000	362.246	64.387
Publiciteitskosten	8.000	44.860	7.094
Overige kosten	5.000	32.029	13.020
	<u>54.000</u>	<u>448.677</u>	<u>93.402</u>
Aankopen collectie	0	0	0
	<u>54.000</u>	<u>448.677</u>	<u>93.402</u>

Het afgelopen boekjaar zijn hogere uitgaven geweest voor de inrichting van tentoonstellingen en bijbehorend drukwerk. Conform beleid wordt pas gestart met de ontwikkeling van tentoonstellingen wanneer voldoende middelen zijn toegezegd door externe partijen. Dit zijn over het algemeen private subsidies.

Algemene kosten	Begroting 2022	Verslag 2022	Verslag 2021
	€	€	€
Drukwerk etc	11.000	7.196	11.778
Kopieerkosten	30.000	22.538	28.244
Telefoon/fax	4.000	3.561	4.145
Automatisering	30.000	22.383	27.907
Porti- en vrachtkosten	4.000	4.092	2.010
Kosten salarisadministratie	2.000	3.595	4.097
Kosten financiële administratie	5.000	8.926	6.368
Kosten externe accountant	5.000	24.911	1.944
Abonnementen	4.000	8.806	8.943
Bestuurskosten	1.000	5.733	2.115
Representatie	5.000	4.077	2.989
Kleine aanschaffingen	9.000	2.279	2.276
Website NMR	3.000	4.384	4.782
Overige kantoorkosten	15.000	16.010	14.408
	<u>128.000</u>	<u>138.491</u>	<u>122.006</u>

De algemene kosten zijn conform begroting.

Sinds enkele jaren maakt de Stichting gebruik van een administratiekantoor voor de loonadministratie, belastingaangiften en ondersteuning bij het verwerken van de boekingen.

De kosten van de externe accountant zijn gestegen, omdat in 2021 een vrijval is geboekt voor te verwachten meerwerk over boekjaar 2020. Voor 2022 is een schatting opgenomen voor de fee met betrekking tot de werkzaamheden over het boekjaar en tevens een aanvullende factuur voor de controle 2021.

Gebeurtenissen na balansdatum

Per 1 februari 2023 is een onderhandse lening van € 60.000 afgesloten met de Stichting Vrienden van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam voor de financiering van de semipermanente tentoonstelling "Nationaal Park Rotterdam".

De jaarlijkse te betalen rente is 2% en de aflossingsdatum is 1 februari 2025.

OVERIGE GEGEVENS

Statutaire regeling inzake resultaatbestemming

In de statuten is geen bepaling opgenomen omtrent de resultaatverdeling.

3 Bijlagen

BESTUREN & ADVISEURS

Bij het museum zijn twee besturen en een adviesraad betrokken, te weten de besturen van de Stichting Natuurhistorisch Museum Rotterdam die het museum exploiteert (met als adviesorgaan de Collectie Adviesraad), en de Stichting Vrienden van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam die het museum ondersteunt.

In het verslagjaar 2022 waren de besturen als volgt samengesteld:

Stichting Natuurhistorisch Museum Rotterdam

bestuurslid	nevenfuncties
mr G.W. (Warner) Roeters van Lennep, voorzitter	voorzitter stichting Zorg en Bijstand secretaris van Stichting Concerto d' Amsterdam secretaris van Stichting Find Sophia
G.J.J. (Greetje) Metsaars MSc RA, penningmeester	financieel consultant
mr Ph.H.F. (Philippe) König, secretaris	notaris bij Houthoff general counsel International Association for Falconry and Conservation of Birds of Prey secretaris Stichting 'European Foundation for Falconry and Conservation' voorzitter Stichting Arica Foundation for Education voorzitter Nederlands Valkeniersverbond "Adriaan Mollen" voorzitter Stichting Nationaal Overleg Valkerij Organisaties
M.J. (Marianne) Boelens MBA MSc	consultant digitale strategie
prof dr. M.A. (Maarten) Frens (t/m 22 maart)	hoogleraar Systeemfysiologie bij het Erasmus MC vice dean van Erasmus MC lid Raad van Advies Stichting Het Zelfstandig Gymnasium
ir M. (Monique) Fransen	projectmanager online communicatie communicatieadviseur Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

	voorzitter Stichting Vrienden van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam bestuurslid Stichting Vogelklas Karel Schot
J.M. (Joanna) Keogh	vrijwilliger bij Humanitas Home-Start
prof dr T. (Tokameh) Mahmoudi (vanaf 22 maart)	hoogleraar Biochemie, Erasmus MC

Directielid	Nevenfuncties
C.W. (Kees) Moeliker, directeur	European Bureau Chief van Improbable Research (Ilg Nobel), onbezoldigd lid comité van aanbeveling Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJN), onbezoldigd secretaris Stichting Museumpark, onbezoldigd secretaris Stichting Nederlandse Natuurhistorische Collecties, onbezoldigd (t/m 21 mei)
ing. N. (Niels) de Zwarte, adjunct directeur	hoofd Raad van Advies van de validatiecommissie van het Norminstituut Bomen, onbezoldigd

Collectie Adviesraad (CAr)

ir A. (Fred) de Ruiter (extern), voorzitter (t/m 7 april)
 drs S.W.G. (Steven) de Clercq (extern)
 dr C.J. (Kees) Heij (t/m 7 april)
 dr E.J.O. (Erwin) Kompanje
 J.N.J. (Hans) Post
 F.J.A. (Frans) Slieker (t/m 15 juni)

Stichting Vrienden van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam

ir. M.M. (Monique) Fransen, voorzitter
 drs L.M.W. (Léon) Cornelissen, penningmeester
 M. (Maarten) Lubbers, secretaris
 drs. M. (Mohammed) Benzakour, bestuurslid
 R.C.A.D. (Gina) van den Berg, bestuurslid

ANDERE MENSEN WERKZAAM IN HET MUSEUM

Dienstverband Stichting Natuurhistorisch Museum Rotterdam

Y. (Yasin) Amarnis, baliemedewerker

R.W.G. (Remko) Andeweg, stadsbotanicus Bureau Stadsnatuur
A. (André) de Baerdemaeker, ecooloog Bureau Stadsnatuur
ir G. (Garry) Bakker, ecooloog Bureau Stadsnatuur
J. (Jeroen) Bakker, systeembeheerder
J.H.E.M. (Jeanette) Conrad MA, hoofd interne zaken
ir E. (Evelien) van Doorn, ecooloog Bureau Stadsnatuur
S.D. (Sander) Elzerman MSc, ecooloog Bureau Stadsnatuur
H.P. (Henry) van der Es, collectie-registrator (t/m 31 augustus)
M. (Marvin) Groen MSc, ecooloog Bureau Stadsnatuur (vanaf 1 januari)
H. (Thouria) Hammouta, medewerker front office
R. (Sohni) Harhangi, administratief medewerker Bureau Stadsnatuur
A. (Anne) van Hazel MA, medewerker educatie & publieksbegeleiding
drs S. (Shirley) Jaarsma, medewerker educatie & publieksbegeleiding
S. (Sunaina) Jokhoe BA, medewerker front office
B.W. (Bram) Langeveld MSc, conservator
A. (Anibal) Lizardo, medewerker onderhoud (vanaf 21 februari)
C.A.M. (Rianne) van Lienden, assistent interne zaken
C.W. (Kees) Moeliker, directeur
W. (Wouter) Moerland MSc, ecooloog Bureau Stadsnatuur
G.M.H. (Glenneth) Sarkam BSc, kwartiermaker diversiteit & inclusie
A.C.A. (Sander) Schouten, medewerker collectiebeheer en -registratie (t/m 15 augustus)
drs L. (Liset) Stoffers, medewerker educatie en publieksbegeleiding
M.B. (Mayke) de Vos, ecooloog Bureau Stadsnatuur (vanaf 1 oktober)
P.M. (Marga) Vroege, museumdocent
ing N. (Niels) de Zwarte, hoofd Bureau Stadsnatuur, tevens adjunct-directeur

Feestbegeleiders en rondleiders

F. (Fianne) Bakker, kinderfeestjes
M. (Martijn) Bakker, kinderfeestjes (t/m 15 januari)
M. (Milou) op ten Berg, kinderfeestjes (vanaf 23 februari)
H. (Henk) Groenendijk, inlooprondleidingen (t/m 26 augustus)
C. (Charissa) Hokke, kinderfeestjes (vanaf 19 februari)
S. (Shanaya) Kandhai, kinderfeestjes (vanaf 13 maart)
E.C. (Eva) Langstraat, rondleidingen met De Collectiekar
M. (Maarten) Lubbers, inlooprondleidingen
M. (May) Stubbe, kinderfeestjes (vanaf 6 april)
D.M. (Mallory) Vroege, kinderfeestjes

Stagiairs

T. (Thomas) van der Geest (Aeres Hogeschool Almere, Toegepaste Biologie), t/m 15 januari
D. (Damian) Smith (Aeres Hogeschool Almere, Toegepaste Biologie), t/m 15 februari

- S. (Stefan) Baanders (Hogeschool Rotterdam, Facility Management), 8 februari t/m 7 november
- L. (Lyanne) Liest (Willem de Kooning Academie) onderzoeks- en ervaringsstage docent Beeldende Kunst en Vormgeving (DBKV), 1 februari t/m 25 mei
- A. (Anissa) Ben Lahcen (Willem de Kooning Academie), microstage Leisure & Eventsmanagement), 23 mei t/m 20 juni
- A. (Aranka) Röthengatter (Universiteit Utrecht, Environmental Biology, Science Education & Communication), onderzoeks- en ervaringsstage, vanaf 3 september
- B. (Birgit) Leidekker (CML universiteit Leiden, opleiding biologie), onderzoek bij Bureau Stadsnatuur, vanaf 1 februari
- F. (Fianne) Bakker (Aeres Hogeschool, lerarenopleiding biologie), onderzoek bij Bureau Stadsnatuur, vanaf 1 september
- F. (Femke) Schreuder (HAS Hogeschool, opleiding toegepaste biologie), onderzoek bij Bureau Stadsnatuur, vanaf 1 augustus

Werkervaringsplaats

- M. (Mohamed) Ahmed, via Team ExIT Gemeente Rotterdam, 8 februari t/m 12 mei
- A. (Alana) Muusz, via Radar Arbeidsdeskundig Bureau, vanaf 13 september

Vrijwilligers

Honorair Hoofdconservatoren (specialisatie achter de komma)

- dr E.J.O. (Erwin) Kompanje, vertebraten
- F.J.A. (Frans) Slieker, invertebraten (t/m 15 juni)

Honorair Conservatoren (specialisatie achter de komma)

- W. (Willem) Beekhuizen, vogels
- S.P.T. (Steven) Campbell, mariene ongewervelden en spinnen
- H.A. (Hans) Coene, vlinders
- A.J.A. (Fons) Heetman, entomologie
- A.F. (Frans) de Jong, weekdieren
- K. (Klaas) Post, fossiele zoogdieren (t/m 31 december)
- J. (Joop) Trausel, malacologie (t/m 1 september)
- R.J. (Robert) Vink, malacologie

Junior Honorair Conservatoren (specialisatie achter de komma)

- H.C. (Hidde) Bakker, fossiele zoogdieren
- B. (Bart) Coppens, vlinders (t/m 31 december)
- A.R. (Andres) Delhaas Jimenez Vargas, reptielen en amfibieën
- S. (Sebastiaan) van Doorn, vlinders
- M.D. (Mark) van Keulen, vissen (t/m 31 december)
- E.C. (Eva) Langstraat, preparateur

M. (Maarten) Lubbers, weekdieren
M.T. (Marijn) Roosen, fossiele schelpen (t/m 30 november)
H.J.M. (Manuel) Schiesser, preparateur
A.C.A. (Sander) Schouten, fossiele zoogdieren (vanaf 16 augustus)
L. (Linde) Slikboer, insecten
L.S. (Lennart) Smit, weekdieren (t/m 31 december)

Collectieadviseurs (specialisatie achter de komma)

ing R.M. (Rochus) Biesheuvel, eencelligen (tevens actief als bibliothecaris)
dr C.J. (Kees) Heij, vogels
drs H.F. (Henk) de Jong, stekelhuidigen
drs J. (John) Mulder, amfibieën en reptielen
J.N.J. (Hans) Post, malacologie

Honorair Onderzoekers (specialisatie achter de komma)

dr A.E. (Arthur) Decae, spinnen
drs H. (Henk) Diependaal, paleontologie
dr Y.S.D.M. (Yde) de Jong, wieren
E. (Eduard) Meinema, paleontologie
D. (Dick) Mol, paleontologie
drs D.C. (Dennis) Nieweg, malacologie
K. (Klaas) Post, paleontologie (vanaf 1 januari)
M.T. (Marijn) Roosen, malacologie (vanaf 1 december)
ing. B.J. (Bernhard) van Vondel, entomologie
prof.dr J.W.F. (Jelle) Reumer, paleontologie

Junior Honorair Onderzoekers

J.G. (Jordy) van der Beek, malacologie

Netwerkhoogleeraar

prof.dr. C. (Kees) Vink (Erasmus School of Social and Behavioural Sciences, Erasmus University College)

Overige vrijwilligers

F. (Faruk) Basic, collectie (herbarium), t/m 31 december
J. (Julie) van Benthem, collectie (preparateur), vanaf 1 september 2022
ir. C.M. (Carolien) de Boer, collectie (registrator)
V. (Vanessa) Brouwer, collectie (preparateur), vanaf 1 december 2022
E. (Esther) Dijkstra, collectie (preparateur)
dr J.N. (Jos) van der Geest, collectie (preparateur), vanaf 1 december 2022

F. (Ferry) van Jaarsveld, collectie (preparateur), vanaf 1 december 2022
T. (Tineke) Lammerse, collectie (fossielen)
P.A. (Anneke) Madern, collectie (preparateur), vanaf 1 juli 2022
J.W.M. (Ans) Meeuwsen, data-beheerder Bureau Stadsnatuur
mr P. (Peter) Milders, redacteur Straatgras
J.M. (Johan) Pieterse, collectie
A. (Arian) Rietveld, balie
M. (Manouk) Schouwenburg, collectie (preparateur), vanaf 1 juli 2022
E.M. (Elodie) van der Valk, collectie (stekelhuidigen), t/m 31 december
J. (Justin) Wijers, collectie (preparateur), vanaf 1 juli 2022

PUBLICATIES

De volgende publicaties van museummedewerkers zijn in 2022 verschenen (behalve artikelen die in het eigen magazine *Straatgras* of het eigen wetenschappelijke online journal *Deinsea* gepubliceerd werden). Wetenschappelijke publicaties worden aangeduid met een asterisk (*).

Baerdemaeker, A. De 2022 - Andere Rotterdammers: De boezem van de Zwanenmossel - *Vers Beton*, 31 januari 2022

Baerdemaeker, A. De 2022 - Andere Rotterdammers: De kerstkuikens van de nijlgans - *Vers Beton*, 4 januari 2022

Baerdemaeker, A. De 2022 - Beloftevolle nachten - *Heijplaat Post* 5(2): 23

Baerdemaeker, A. De 2022 - Het klimopcafé - *Heijplaat Post* 5(4): 23

Baerdemaeker, A. De 2022 - Schurftbek - *Heijplaat Post* 5(1): 23

Baerdemaeker, A. De 2022 - Vondsten van bosvleermuizen *Nyctalus leisleri* in Zuid-Holland - *VLEN-Nieuwsbrief* 82: 22-28

Berg, R. van den, de Bruijn, P., de Bruijn, I. & Langeveld, B. 2022 - Voorlopige resultaten van een inventarisatie van Nederlandse strandvondsten van *Trogontherium cuvieri* Fischer, 1809 (Castoridae) - *Cranium* 39(1): 59-65

Breure, A.S.H., Roosen, M.T. & Ablett, J.D. 2022 - Land and freshwater molluscs of mainland Ecuador: an illustrated checklist - *Iberus* 40: 1-290*

Caliendo, V., Mensink, M., Begeman, L., Embregts, C., de Vrijer, M., De Baerdemaeker, A., Scheuer, R., Vuong, O., Fouchier, R.A.M. & Kuiken, T. 2022 - Highly Pathogenic Avian Influenza Virus (H5N8) Outbreak in a Wild Bird Rescue Center, the Netherlands: Consequences and Recommendations - *Journal of Zoo and Wildlife Medicine* 53: 41-49 (doi: 10.1638/2021-0083)*

Cassar, T., Mifsud, D. & Decae, A.E. 2022 - The *Nemesia* trapdoor spider fauna of the Maltese archipelago, with the description of two new species (Araneae, Mygalomorphae, Nemesiidae) - *European Journal of Taxonomy* 806: 90-112*

Douw, D.S., Giltaij, T.J., Kootker, L.M., Reumer, J.W.F., Monaghan, N.T. & Schulp, A.S. 2022 - Investigating seasonal mobility in Irish giant deer *Megaloceros giganteus* (Blumenbach, 1799) through strontium isotope ($^{87}\text{Sr}/^{86}\text{Sr}$) analysis - *Journal of Quaternary Science* 2022: 1-11 (doi: 10.1002/jqs.3447)*

Geel, B. van, Van Leeuwen, J.F.N., Nooren, K., Mol, D., Den Ouden, N., Van der Knaap, P.W.O., Seersholm, F.V., Rey-Iglesia, A. & Lorenzen, E.D. 2022 - Diet and environment of *Mylodon darwini* based on pollen of a Late-Glacial coprolite from the Mylodon Cave in southern Chile - Review of Palaeobotany and Palynology 296: 104549 (doi: 10.1016/j.revpalbo.2021.104549)*

Guidara, I.A., Kherbouche-Abrous, O., Ksentini, I., Ksantini, M., Bosmans, R. & Decae, A. 2022 - Body-size variation in *Nemesia* males and the description of the smallest species thus far recorded (Araneae, Mygalomorphae, Nemesiidae) - ECA 2022. 33rd European Congress of Arachnology. Greifswald, Germany, 4-9 September 2022. Abstracts: 99*

Heij, C.J. & Verboom, W.C. 2022 - Bird vocalization: Common raven (*Corvus corax*) - JunoBioacoustics Bioacoustic Consultancy, Memo 202211: 1-7

Heij, C.J. & Verboom, W.C. 2022 - Bird vocalizations: a young Eurasian jackdaw (*Corvus monedula*) begging for food - JunoBioacoustics Bioacoustic Consultancy, Memo 202214: 1-6

Heij, C.J. & Verboom, W.C. 2022 - Bird vocalizations: two calls of the Red-crowned crane (*Grus japonensis*) - JunoBioacoustics Bioacoustic Consultancy, Memo 202207: 1-7

Idema, J. & Moeliker, K. 2022 - Inleiding – Ook dieren kennen gulzigheid, woningnood en social distancing - pp 5-7 in: Het beest in ons - 25 schrijvers geven dieren een stem - Trichis publishing, Rotterdam

Jagt, J.W.M., Post, K. & Langeveld, B. 2022 - Een Middeleeuwse vondst van een vierstralige, fossiele zee-egel op Urk nader bekeken - Grondboor & Hamer 76: 3-7

Kompanje, E.J.O. 2022 - De houtsnip - Uitgeverij Atlas Contact (ISBN 978 90 450 4651 8)

Langeveld, B. & ter Steege, H. 2022 - Enkele vogelresten van het strand van Oostkapelle - Voluta KZGW 28(1): 13-18

Langeveld, B. 2022 - Geologie Museum Losser - Cranium 39(2): 74-76

Langeveld, B. 2022 - Reuzenalk: de pinguïn van het noorden herontdekt - Testerep magazine maart 2022 (www.vliz.be/testerep/nl/2022-03-reuzenalk-pinguin-van-het-noorden-herontdekt)

Langeveld, B.W. 2022 - An overview of Quaternary bird remains from the southern part of the North Sea - Grondboor & Hamer 76: 136-140

Langeveld, B.W. 2022 - An overview of Quaternary fish remains from the southern part of the North Sea - *Grondboor & Hamer* 76: 141-144

Langeveld, B.W., Laban, C. & Mol, D. 2022 - Remains of *Tapirus* Brisson, 1762 (Mammalia, Perissodactyla) from the Pleistocene of the southern North Sea - *Cainozoic Research* 22: 73-79*

Moeliker, K. 2022 - De kunstgrasschaaf - *Vara's Vroege Vogels* (columnist van de week), 11 september 2022 (www.vroegevogels.vara.nl)

Moeliker, K. 2022 - De natuur van de Kunsthal - pp 14-15 in: Nycolaas, A., Parmentier, S. & Loeff, T. (red.) - 30 jaar Kunsthal Rotterdam - Kunsthal Rotterdam/Waanders Uitgevers, Zwolle

Moeliker, K. 2022 - De onzichtbare priolo - *NRC (Achterpagina)*, 26 april 2022

Moeliker, K. 2022 - De stervende spreek - *NRC (Achterpagina)*, 10 maart 2022

Moeliker, K. 2022 - De verguisde vogel - *NRC (Achterpagina)*, 16 februari 2022

Moeliker, K. 2022 - Doorvliegen met een pijl door de nek - *NRC (Achterpagina)*, 18 mei 2022

Moeliker, K. 2022 - Een update voor de kikkerkamasutra - *NRC (Achterpagina)*, 27 september 2022

Moeliker, K. 2022 - Kaplaarzen, Stegenga & Mol en blauwdrukken - pp 5-7 in: DekkersLeijdekkers - *Blauwdrukken van Nederlandse wieren* - DekkersLeijdekkers, Rotterdam

Moeliker, K. 2022 - Voorwoord - in: Langeveld, B. & Van 't Riet, A. - *Doorgelicht, het dierenrijk met röntgen blootgelegd* - KNNV Uitgeverij, Zeist

Moeliker, K. 2022 - Weg met de Blokkerkraai - *Vara's Vroege Vogels* (columnist van de week), 23 januari 2022 (www.vroegevogels.vara.nl)

Mol, D. 2022 - Een kaak van een das, *Meles meles* (Linnaeus, 1758), van de Zandmotor voor de kust van Zuid-Holland - *Afzettingen WTKG* 43: 69-71

Mol, D. 2022 - Een linker derde bovenkaakspremolaar (dP3 sup. sin.) van de zuidelijke mammoet (*Mammuthus meridionalis*) van het strand van Maasvlakte 2 - *Afzettingen WTKG* 43: 78-80

Mol, D. & Bakker, R. 2022 - Quaternary terrestrial megafaunal remains and their localities in the southern bight of the North Sea between the British Isles and The Netherlands: An overview - *Grondboor & Hamer* 76: 88-127

Mol, D., Bakker, R., De Wilde, B. & Tanis, K. 2022 - Een reconstructie van *Caprovius savinii*. Een antilope uit het Vroeg-Pleistoceen van Noordwest-Europa - *Grondboor & Hamer* 76: 260-265

Post, J.N.J. 2022 - Puffie - Hans (J.N.J.) Post, in eigen beheer

Reumer, J., Schulp, A. & Cadena, J. 2022 - Een kwal of niet? Een bijzonder twijfelfossiel uit de Steengroeve van Winterswijk - *Grondboor & Hamer* 76: 32-37

Reumer, J.W.F. & Kahlke, R.-D. 2022 - New results on cercopithecids from the Early Pleistocene site of Untermassfeld - pp 1627-1633 in: Kahlke, R.-D. (red.) - The Pleistocene of Untermassfeld near Meiningen (Thüringen, Germany). Part 5 - Monographien des RGZM (Römisch-Germanisches Zentralmuseum)*

Roosen, M. & Dorado, C. 2022 - Revision of the genus *Bourciera* Pfeiffer, 1852 (Gastropoda: Helicinidae), with the description of six new species from Ecuador and Peru - *Folia Malacologica* 30: 155-167*

Roosen, M.T. 2022 - A new species of *Trigonostoma* (Gastropoda, Cancellariidae) from the Miocene (Upper Langhian to Serravallian) of Dingden, Germany - *Cainozoic Research* 22: 353-356*

Schouten, S. 2022 - Current research on the Pleistocene and Holocene herpetofauna from the sediments of the Dutch part of the North Sea - *Staringia* 17: 144-151

Slieker, F.J.A. & Raes, N. 2022 - Database of butterfly and moth observations in the Netherlands: research from 1947-2020 - *Biodiversity Data Journal* 10: e78784 (doi: 10.3897/BDJ.10.e78784)*

Van 't Riet & Langeveld, B. 2022 - Doorgelicht – het dierenrijk met röntgen blootgelegd – KNNV uitgeverij, ISBN 9789050118705

Verboom, W.C. & Heij, C.J. 2022 - Bird vocalizations: the Barnacle goose (*Branta leucopsis*) - JunoBioacoustics Bioacoustic Consultancy, Memo 202212: 1-7

Wouters, W., Cardol, A., Kattenwinkel, L. & Langeveld, B. 2022 - Pleistocene hyperstotische visbotten van de stranden van Dishoek en De Banjaard - *Afzettingen WTKG* 43: 83-90

RAPPORTEN BUREAU STADSNATUUR

In 2022 voerde Bureau Stadsnatuur 196 projecten uit voor opdrachtgevers die resulteerden in 135 bSR-rapporten en bSR-notities. De volgende kleine greep daaruit geeft de veelzijdigheid van specialisaties en brede inzetbaarheid weer:

Andeweg, R.W.G. & Bakker, G. 2022 - Advies ecologische werkprotocollen ProRail - bSR-notitie 2604. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Andeweg, R.W.G. 2022 - Monitoring Aziatische Duizendknopen Schiedam 2022 - bSR-notitie 2631. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Andeweg, R.W.G. 2022 - Monitoring duizendknoopbestrijding havengebied 2021 - bSR-rapport 452. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Baerdemaeker, A. de 2022 - Opzet SMP gebouwbewonende vleermuizen havengebied Rotterdam - bSR-notitie 2564. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Baerdemaeker, A. de 2022 - Meetnet Zuiderpark 2006-2020 - bSR-rapport 462. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Bakker, G. 2022 - Activiteitenplan Rugstreeppad Oosterheem Zoetermeer - bSR-rapport 463. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Bakker, G. 2022 - Ecologische effectenanalyse De Grote Schijn Kralingse Bos 2022 - bSR-notitie 2724. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Bakker, G. 2022 - Monitoring flora & fauna Kralingse Bos 2021 - bSR-rapport 455. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Bakker, G. & N. de Zwarte 2022 - Managementplan beschermde soorten Havenbedrijf Rotterdam 2022 – voor de omgang met beschermde flora en fauna in het havengebied, in het kader van ruimtelijke ontwikkeling, inrichting, bestendig gebruik, beheer en onderhoud - bSR-rapport 464. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Bakker, G. & N. de Zwarte 2022 - Uitvoeringsplan Groen Entree Zoetermeer - bSR-notitie 2535. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Bakker, G. 2022 - Ecologische inrichting vijver campus EUR - bSR-notitie 2719. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Bakker, G. 2022 - Monitoring Wee Weneestraat Nieuwenhoorn - bSR-notitie 2584. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Bakker, G. 2022 - Onderzoek beschermde natuurwaarden Projectgebied Centraal Park, Zoetermeer - bSR-notitie 2534. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Doorn, E. van & S.D. Elzerman 2022 - Activiteitenplan gierzwaluw en vleermuizen Bloemenbuurt Ridderkerk - bSR-rapport 456. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Doorn, E. van 2022 - Quick scan Gemalen De Biersum en De Volharding Nissewaard - bSR-notitie 2680. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Doorn, E. van 2022 - Activiteitenplan Gierzwaluw en vleermuizen Dorpsdijk e.o. Rhoon - bSR-rapport 457. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Doorn, E. van & N. de Zwarte 2022 - Geschutsbunkers Vinetaduin - bSR-notitie 2688. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Elzerman, S.D. & R.A. de Boer 2022 - Natuurrapportage BREEAM Janssen Office, Leiden - bSR-rapport 435. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Elzerman, S.D. & R.W.G. Andeweg 2022 - Activiteitenplan Zuidpolder fase 2.1 te Barendrecht - bSR-rapport 459. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Elzerman, S.D. 2022 - Activiteitenplan beschermde soorten in het Oosterpark te Ridderkerk in het kader van de Wet natuurbescherming - bSR-rapport 449. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Groen, M. & Andeweg, R.W.G. 2022 - Verkennend natuuronderzoek stadsrand Stevenshof - bSR-notitie 2685. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Groen, M. 2022 - Natuurwaardenkaart Rotterdam - bSR-rapport 454. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Groen, M. 2022 - Natuurinclusief ontwerp ZOHO Rotterdam - bSR-notitie 2656 . Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Keyzer, J. & A. de Baerdemaeker 2022 - Onderzoek vogels en vleermuizen Oeverrijk Capelle aan den IJssel - bSR-notitie 2541. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Moerland, W. 2022 - Bevindingen 2021 Resilio-daken Amsterdam - bSR-notitie 2414. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Zwarte, N. de 2022 - Ecologische quick scan 2022 voor de vervanging beschoeiing van oevers in Gouda - in het kader van de Wet natuurbescherming - bSR-rapport 470. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Natuurhistorisch Museum Rotterdam
Westzeedijk 345 (Museumpark)
3015 AA Rotterdam | The Netherlands

010 436 42 22
info@hetnatuurhistorisch.nl
www.hetnatuurhistorisch.nl

Bankrekening NL67 INGB 0000 511071
KvK Rotterdam 41129339
BTW-nummer (VAT) 0071.78.967.B.01